TÜRKİYE FELSEFE KURUMU BÜLTENİ

Ağustos 1995

Sayı 3

OKURLARA

Türkiye Felsefe Kurumunun değerli üyelerine ve dostlarına sevinçli bir haberimiz var: 20 yıldan sonra ilk defa Kurumumuzun bir çalışma yeri olacak.

Ankara Dünya Ticaret Merkezinin Başkanlığı, Merkezin gökdeleninde Kurumumuza çalışmalarını yürütebilecek iki oda tahsis etmiştir. Ayrıca, Kurumumuz, etkinlikleri için, Merkezin çeşitli boyutlardaki toplantı salonlarından ve diğer olanaklarından da yararlanabilecek.

Türkiye Felsefe Kurumu, burada da, Dünya Ticaret Merkezi Başkanlığına, bu desteği için şükranlarını dile getirmek istiyor.

Şimdi, Kurumumuza tahsis edilen bu çalışma yerini düzenli bir biçimde hizmete açabilmek için, siz değerli üyelerimizin ve Kurumumuz dostlarının katkılarını rica ediyoruz. Bağışlarınızı Ziraat Bankası, Beytepe Şubesi 30459-62 numaralı hesaba bekliyoruz.

Sonbaharda yeni merkezimizde buluşmak üzere, hepinize iyi bir yaz diliyoruz.

* * *

İsmail Demirdöven'in, Anayasa Mahkemesi Başkanı sayın Yekta Güngör Özden'le yaptığı söyleşiyi 5. sayfamızda bulabilirsiniz

BİLGE KARASU'NUN ARDINDAN...

Füsun Akatlı

Bilge Karasu, okurlarının kendisini yalnızca yazar kimliğiyle ve yalnızca yazdıklarıyla tanımasını isteyen, buna özellikle itina eden bir insandı. Kişiliklerle ilgili olarak yaratılan/kurulan/ uydurulan imgeler üzerine çok düşünmüş, düşündüklerinin ancak küçük bir bölümünü yazıya dökmüş, yayımlamıştı. ("İmge Üretiminde Roman Hâlâ İlk Sırada" / *Ne Kitapsız Ne Kedisiz* – Metis Yay. İst., 1994, ss. 13-24) Aynı konuya ilişkin olarak tasarladığı bir başka yazının hazırlık notlarını ve kimi bölümlerini, gerekli çalışmalardan sonra, okurlarına ulaştırabilmeyi umuyorum. Bu gerçekleşirse, Karasu'nun, dünyalarımızın imgelerle kurulduğu ve kuşatıldığı yolundaki düşüncelerinin, çok dallı budaklı bir kuramın çekirdeğini oluşturmakta olduğu görülecektir.

Ben bu yazıyı, çok sevgili, canımdan aziz dostumun ölümünden önce ve sonra çeşitli merceklerden yansıtılan, yansıtılırken de ister istemez önemli-önemsiz deformasyonlara uğrayan imgesi/ imgeleri karşısında yüklendiğim bir gönül borcuyla yazıyorum. Yoksa, ölenler ardından yazılan yazıların hep, ölenden çok kalanı anlatması, konunun ölenden kayarak, kalanın "bilgi"leri, duyguları, anıları ile biçimlenen çok öznel bir imgeyi dayatması tehlikesi, benim için —özellikle Bilge Karasu ile ilişkim çerçevesinde— kaldırmakta çok zorlandığım ağır bir yük. Ama işte tam da bu nedenle yazmalıyım. Söz uçar, yazı kalır.

Tarih, bellek, arşiv... Bilge Karasu'nun entellektüel yaşamında en çok üzerine titrediği ana eksenler; kişilerin, toplumların ve kültürlerin vazgeçilmez yapı taşları saydığı ve bunların çarpıtılıp örselenmesinden duyduğu kaygıyı yaşamına ve yazısına döşediği "Bilge takıntıları". Onu tanımak, nasıl bir adam olduğunu anlamak isteyenleri biraz zahmetli bir uğraşa davet ediyorum: Dönüp yazısına baksınlar.

Yazısı, kişiliğinin de kodlarını taşır: Tutarlı ve ölçülü-biçili. Bir adım sonra: Kapalı, derin, yoğun. Ne tuhaftır ki; adım adım ölüme yaklaştığı bir yıl boyunca ve hayatımın en anlamlı dostluğunun maddî temelden yoksun kaldığı o "son gün"den bu yana, benim duyduğum acı da aynı nitelikleri taşıyor: Kapalı, derin, yoğun. Onunla ilgili anılarım, yok diyebileceğim kadar çok. Birarada yaşanmış, her momenti paylaşılmış, önemli yaş dilimlerini kapsayan bir ömür parçası: Onun ortayaşı, benim gençliğim ve ortayaşım. Hayatlarımız.

(Devamı 9. sayfada)

ÜNİVERSİTELERİMİZDE FELSEFE BÖLÜMLERİ

Hazırlayan: BETÜL ÇOTUKSÖKEN

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ FELSEFE BÖLÜMÜ

Hacettepe Üniversitesi Felsefe Bölümü 1969 yılında kurulmuş, Başkanlığına da Dr. Ioanna Kuçuradi atanmıştır.

Türkiye'deki üçüncü Felsefe Bölümü olarak hizmet veren Bölümün kuruluş amacı saptanırken şu görüşlere yer verilmiştir: "Bölümün kuruluş amacı, yaptığı eğitim, öğretim ve araştırmalarla, kişisel ve toplumsal yaşamda olduğu kadar, çeşitli araştırma alanlarında felsefî bilgiye olan ihtiyacın bilincine varılmasını sağlamak; böylece de, felsefeyi, ülkemizin gelişmesine (çağdaş uygarlığa yön veren ülkeler arasında yerini almasında) etkisi ve katkısı olan bir bilgi dalı haline getirmektir." (Prof. Dr. Ioanna Kuçuradi, "Felsefe Bölümünün 25. Kuruluş Yılı Konuşması")

Bölüm önceleri, lisede felsefe öğretmenliği yapmak isteyen Sosyoloji ve Psikoloji Bölümü öğrencileri için Felsefe Sertifikası programını açmış, daha sonra ise, 1969-1970 öğretim yılından itibaren, Mezuniyet Sonrası Eğitim Fakültesine bağlı olarak lisansüstü programını başlatmıştır.

Lisans programı ise 1975-1976 öğretim yılında başlamış ve bu programın amaçları da şöyle belirlenmiştir: "öğrencilere problem bilincini kazandırmak (problem görebilme yeteneğini kazandırmak) ve çağımızın düşünce dünyasını oluşturan felsefe görüşlerini geçmişe ve ülkemizin düşünce yaşamındaki etkilerine bağlayarak tanıtmak". (I. Kuçuradi, a.g.y.)

Bölümün kuruluşu sırasında Hacettepe Üniversitesinde Prof. Dr. İhsan Doğramacı, Prof. Dr. Emel Doğramacı, Prof. Dr. Osman Okyar, Prof. Dr. Nusret Fişek yönetici olarak bulunmaktaydılar. Bölümün kuruluşuna büyük katkıları olan bu kişilerin dışında, hiç kuşkusuz bu kuruluşa en büyük emeği geçen kişi Prof. Dr. Ioanna Kuçuradi'dir.

Bölüme öteden beri çeşitli vesilelerle yurtdışından konuk öğretim üyesi gelmektedir. Bölümde hemen hemen şimdiye değin, kısa ve uzun süreli olmak üzere ders/konferans veren, görev yapmış olan öğretim üyeleri şöyle sıralanabilir: As. Tuncer Tuğcu, Prof. Dr. Pınar Canevi, Dr. Necla Murat, Dr. Füsun Akatlı, Dr. Zeynep Aruoba, Dr. Oruç Aruoba, Dr. Ülker Gökberk, Dr. Hülya Yetişken, Doç. Dr. Yusuf Örnek, Doç. Dr. Sevgi İyi tam zamanlı olarak görev yapmış olanlardır; Prof. Dr. Necati Öner, Prof. Dr. Adnan Güriz, Prof. Dr. Nusret Hızır, Prof. Dr. Suat Sinanoğlu, Prof. Dr. Takiyettin Mengüşoğlu, Prof. Dr. İbrahim Agâh Çubukçu, Prof. Dr. Necati Akder, Prof. Dr. Berent Enç, Prof. Dr. Şahin Yenişehirlioğlu, Prof. Dr. Teo Grünberg, Prof. Dr. Cemil Akdoğan, Prof. Dr. Ercüment Kuran ve Dr. Adnan Onart uzun ya da kısa süreli olmak üzere ek görevli olarak; Prof. Dr. Bruno Baron von Freytag Löringhoff, Prof. Dr. Alexius Bucher, Prof. Dr. Raşit Haddad, Dr. David R. Bell ve Dr. Werner Stempel de yabancı uzman olarak ders vermişlerdir.

Lisans ve lisansüstü öğretimini Bölüm esasına dayalı olarak sürdüren Hacettepe Üniversitesi Felsefe Bölümünde verilen dersler dört ana kategoride toplanmaktadır: "**a**) Alanın sorunlarına giriş niteliğinde olan dersler; **b**) Felsefenin Mantık, Etik, Bilgi Felsefesi, Değer Felsefesi, Dil Felsefesi gibi belli başlı dallarının problemlerini tanıtmayı —bu problemlerin bugünkü durumunu ve arkaplânını tanıtmayı— ve bu problemleri bilmenin n e i ş e y a r a d ı ğ ı n ı göstermeyi amaçlayan problem dersleri; **c**) Felsefenin 25 yüzyıllık serüveninin ana duraklarını tanıtmayı ve bugüne nasıl gelindiğini göstermeyi amaçlayan tarih dersleri; **d**) Felsefî bilginin (bu teorik bilgilerin) şu anda yaşadığımız gerçeklikte nasıl kullanılabileceğine —böyle bilgilerle olan bitene bakıldığında, nelerin görülebileceğine— örnekler vermeyi amaçlayan dersler". (I. Kuçuradi, a.g.y.) Bu bağlamda, Bölümde, Türk Kamu Hayatında Felsefe Problemleri dersi ile (1982 den beri de) İnsan Hakları dersleri verilmektedir.

Bölüm ayrıca, diğer Bölümlere açtığı derslerde, o bölümlerin uzmanlık alanlarının felsefî tabanını oluşturacak türden derslere ağırlık vermektedir. Lisans düzeyinde seçmeli dersler olarak Yunanca ve Latince verilmesinin yanısıra, Doktora düzeyinde, öğrencilerden, bir metni sözlük yardımıyla çözebilecek derecede bir klâsik dil (Yunanca, Latince, Arapça, Farsça) bilgisi istenmektedir.

Bölümde şimdiye değin 12 Doktora Tezi, 25 Yüksek

(Devamı 18. sayfada)

FELSEFECİLERİMİZ

Hazırlayan: İSMAİL DEMİRDÖVEN

MACİT GÖKBERK

İnsanlık tarihinde yaşanan düşünsel savaşımların en büyüklerinden birisi, bilgisel olanla bilgisel olmayan arasındaki savaşımdır. Genellikle bilinen en somut örneği ise, din ile bilim arasında yaşanmış ve yaşanmaktadır. Ancak, felsefeyi de bilimden farklı türde bir bilgisel etkinlik olarak ele aldığımızda, bu savaşımın boyutları felsefeyi de kapsayarak genişler.

Bizde de, kökleri eskilere gitmekle birlikte, Cumhuriyetimizin kuruluşundan bu yana, din ile bilim, din ile felsefe arasındaki savaşım hızından yitirmeksizin süregelmiştir. Bilimin yanında yer alan bilgisel bir felsefî bakışın, toplumun ve kültürün temelini oluşturması gerekliliği; (kaynağını geriye doğru, "aydınlanma"dan geçerek antik felsefede bulan bu gereklilik) son zamanlarda, bilinçsiz bir "pluralizm"le ezbere bir "postmodernizm"in köksüz medyatik "motto"larını da yedeğine alarak; din ile felsefeyi ve bilimi, birbirine karıştırmamak ve her birine insan ürünü olarak kendi değerini vermek isteyen, bağımsız düşünme, özgür istenç ve bilgiyi baş değerler olarak gören Cumhuriyetimizin laik anlayışını ortadan kaldırmaya yönelik kimi düşüncelerin güçlenmesine yol açmaktadır. Öyle ki, Türk felsefe yaşamını bilgisel bir düşünce çizgisi sunarak zenginleştirmeye yönelik olan, geceli gündüzlü iğneyle kuyu kazarcasına üretilebilen bazı çalışmalar ve bu çalışmaları yapan felsefeciler karalanabilmekte; diğer taraftan da felsefenin bilgi olamayacağı savunulabilmektedir. Böylece, uzun süredir hazır bekleyen ve Türk düşünce yaşamını yönetip yönlendirmeye kurulu dogmaların önünde hiçbir engel kalmayacaktır.

İşte böyle bir düşünce ortamında, çalışmalarını Cumhuriyetimizin de amaçları doğrultusunda ve özellikle din ve felsefe ayrımı üzerinde titizlikle geliştirmiş, dilin felsefe için ne denli önemli olduğunu görerek felsefe dilimizin oluşumuna katkılarda bulunmuş, "aydınlanmacı" felsefecilerimizden Macit Gökberk anılmadan geçilemez.

Ona göre, felsefece düşünebilmek, eleştirel bir tutuma olduğu kadar bağımsız, yani insanın kendisinin düşünebilmesine de bağlıdır[1]. Bu özellikleri tarihte bulduğumuz yer ise "Klâsik Çağ"dır.

> *"... Bundan önceleri insan, aklını kurcalayan içinde ve dışındaki varlık ile ilgili sorunların çözümlerini bağlı olduğu dinde hep hazır olarak bulmuştu. Din ise tek kişinin düşünmelerinin değil, ortaklaşa (kollektif) hayal gücünün ürünüdür. Üstelik de din, inanç konusudur: İnançlarına oldukları gibi, eleştirisiz bağlanmayı ister. Dinin yapısında var bu. Çünkü arkasında insanı kat kat aşan Tanrının ya da tanrıların bulunduğu varsayılır"*[2].

> *"... Din açısından bilinecek konunun yapısını nasıl çarpıttığına bir örnek olarak Renaissance'ta Hıristiyan kilisesinin Kopernik sistemine karşı yaptığı sert tepkiyi anabiliriz. Kopernik deneyi gözlemeye ve bu gözlemenin düşünme ile değerlendirilmesine dayanarak, yeri evrenin merkezi olmaktan çıkarıp, onu gökyüzündeki sayısız yıldızlardan biri yapmıştı. Oysa Aristoteles'in gökyüzü tablosunu benimseyen Hıristiyan dünya görüşüne göre, yeryüzü Tanrı'nın tasarlayıp yürüttüğü insanlık dramının üzerinde geçtiği sahne idi. Bu ayrıcalığı dünyamızı bütün evrenin merkezi yapmıştı. Geri kalanları bir dekordular ancak; ve insanın yüzüsuyu hürmetine vardılar..."*

> *"Hıristiyan görüşü ile Kopernik'in görüp kavradığı arasındaki anlaşmazlık, hayalgücü ile deney verilerini işleyip değerlendiren düşünme arasındaki uyuşmazlıktır. Teknik terimlerle söylendikte: mythos ile logos arasındaki çatışmadır. Bu çatışmada logos'tan yana olan Kopernik yenilseydi, bugün dünyamızın görünüşü büsbütün başka olurdu. Ancak, Kopernik'in yenik düşme olasılığı çok azdı. Çünkü arkasında Thales'ten beri boyuna artmış, gerçi bin yıllık Ortaçağ'da bir kenara itilmiş, ama Renaissance'ta büyük bir coşku ile yeniden ortaya çıkarılmış olan bir bilgi birikimi vardı"*[3].

Macit Gökberk'e göre, tarihsel açıdan bilgisel olmayanın taşıyıcısı olarak görülebilecek din, aynı zamanda gelenekçiliğin ve değişmenin de karşısında olmuştur. Gökberk, geleneğe bir kültürün kendisini sürdürebilmesinin gerekli bir unsuru olarak bakar. Ancak "gelenkçilik" ona göre bir kültürü yozlaştırır. Çünkü "gelenekçiliğin baş özelliği: aktarıla aktarıla bir yere kadar gelmiş olan ölçülere, bilgilere, inançlara vb. aşırı değer vermesi, bunları salt eskiden kalmışlar, atalardan geliyorlar diye saygın tutmasıdır"[4].

> *"... Bilgi bakımından hazırlıkları antik çağa kadar uzanan, birbuçuk yüzyıldan beri de, belli bölgelerde de olsa, tarihin düzeni, ilkesi olmaya başlayan endüstri uygarlığı, insanlığın bu ikinci büyük yapı değiştirmesi, bütün görüşlerimizde, kurumlarımızda çok temelli değişmelere neden olacaktır. Geleneklerin değerleri de, romantik duygulara pek yer vermeyen böyle bir tarihsel ortam içinde ölçülmelidir. Bunların eskiden gelmiş olmaları, gelenekçilerin sandıkları gibi, başlı başına bir değer değildir. Gelenekler belli bir dönemde işe yaramış olabilirler. Ancak, bugün için anlamlarını yitirmişlerse, boyuna ilerleyen hayata sadece ayak bağı olurlar"*[5].

Macit Gökberk gelenekçiliğin, örneğin milliyetçilik gibi kimi siyasal akımlarla birlikte etkili olabildiğine değinerek, toplumumuzun "uluslaşma" sürecindeki olumlu olmayan bir işlevine işaret eder. Ona göre bu olumlu olmayan işlev, Batı Kültürünü oluşturan ilkeleri doğru olarak saptayamamada, bunu yapabilmek için de gereği gibi davranamamada kendini ortaya koymaktadır:

> *"... hele bu kültürün temeli olan Klâsik Çağa inmediğimizden —Cumhuriyete kadar— duraksamalar içinde bocaladık. Batının yalnız tekniğini alalım, kültürümüze dokunmayalım gibi olmayacak denemelere giriştik. Atatürk böyle bir ayrımın olamazlığını kavrayan ve ona göre davranan kimsedir. Onun devrimlerinin başarısı, hem tarihin gidişine uygun olmalarından, hem de Batı uygarlığının belli ilkelerden oluşmuş bir b ü t ü n olduğu bilincine dayanmalarındandır"*[6].

Macit Gökberk'in bu saptaması, bir toplumun bireylerine böyle bir b ü t ü n l ü k b i l i n c i ni yitirdiklerinde, toplum için hesabı yapılmamış karanlık arayışların içine girebileceklerini; hatta bu karanlık arayışlarını başta da sözünü ettiğimiz gibi "bilinçsiz bir pluralizm"in arkasında, kavramların içlerini boşaltıp onları çarpıtarak yapabileceklerini bize düşündürmesi bakımından ilginçtir. Şöyle diyor Gökberk 1977 yılında:

> *"Son otuz yılda bizde olup bitenler, Atatürk'ün getirdiği kesin yönelişi sarsmaya başlamışlardır. Bu arada din eğitimine dayanan okulların gittikçe artması, bir akılcı kültür stilinden nasıl uzaklaşmakta olduğumuzun elle tutulur kanıtıdır"*[7].

***

Türk Dil Kurumu 1983 yılında, Gökberk henüz hayatta iken, kendisi için bir "Armağan Kitabı" yayınlamıştır. Kitapta doğrudan doğruya Macit Gökberk'i konu edinmiş yazılar şunlardır:

–TDK'nın Macit Gökberk'le yaptığı bir söyleşi.

–Ömer Asım Aksoy, "Dilci ve Yönetici Macit Gökberk".

–Niyazi Berkes, "Türk Dili Savaşında Macit Gökberk".

–Adnan Binyazar, "Çağdaş İnsan Macit Gökberk".

–Arslan Kaynardağ, "Değişen Türkiye, Değişen Felsefe Dili ve Macit Gökberk".

---

1 Macit Gökberk, "Günümüz Kültürü Klâsik Çağa Neler Borçludur?", *Klâsik Çağ Düşüncesi ve Çağdaş Kültür*, I. Simpozyum, Klâsik Çağ Araştırmaları Kurumu, Ankara 1977, s. 55.

2 A.g.y., s. 55.

3 A.g.y., s. 55-56.

4 Macit Gökberk, "Gelenekçilik ve Değişme", *Klâsik Düşünce ve Türkiye*, II. Simpozyum, Klâsik Çağ Araştırmaları Kurumu, Ankara 1981, s. 64.

5 A.g.y., s. 70.

6 Macit Gökberk, "Günümüz Kültürü Klâsik Çağa Neler Borçludur?", *Klâsik Çağ Düşüncesi ve Çağdaş Kültür*, I. Simpozyum, Klâsik Çağ Araştırmaları Kurumu, Ankara 1977, s. 59.

7 A.g.y., s. 59.

FELSEFEDEN NE BEKLİYORLAR

İSMAİL DEMİRDÖVEN'İN YEKTA GÜNGÖR ÖZDEN'LE SÖYLEŞİSİ

İsmail Demirdöven– Sayın Özden, bir ülkede "adalet"in gerçekleştirilebilmesi; bu işi yapması beklenen kişilerin bu işi yapabilecek durumda olmalarını gerektiriyor. Yüzyılların ardından hiç kararmadan gelen Platon'un bu ilkesinin doğruluğunu yaşadıkça görüyoruz. Öyle sanıyorum ki, "adalet" söz konusu olduğunda, gerek geniş anlamda hukuksal düzenlemeler, gerekse uygulamalar konusundaki en büyük sıkıntı, temelde bu ilkenin hesaba katılmamasından kaynaklanıyor. Ne dersiniz?

Yekta Güngör Özden– "Adaletçi sağlanmadan adalet sağlanamaz" sözünü doğrulayan durumlara sıkça rastlanmaktadır. Hukuksal düzenlemelerle uygulamalarda çekilen sıkıntıların kaynağında iyi hukukçu yetiştirmeme olgusu yatmaktadır. Uzmanlık isteyen bir dalda nitelik yönünden yeterli olmayan görevliler, yetkililer ve tüm ilgililer, izlenen aykırılık, çelişki ve yozlaşmanın başlıca nedenidirler. Zorunlu temel bilgileri edinmemiş, yeterlik kazanmamış, başarı getirecek becerilerden yoksun kişiler, çalıştıkları konularda yakınmaya yolaçmaktadırlar. Son yıllarda, yasaların düzenlenmesinden uygulanmasına değin geniş bir çizgide kimi zaman güldüren, kimi zaman ağlatacak durumlara tanık olunmaktadır. Kullanılan sözcükler, tümce dizileri anlam ve içerik yönünden bozuk olduğu gibi, tersine durumlar yaratacak biçimdedir. "Yasa tekniği-hukuk tekniği" alanındaki kötü örnekler azalacak yerde artmaktadır. Hukuk öğretiminin yenilenmesi, gözden geçirilmesi zorunluluğu açıktır. Hatta kaçınılmazdır. Eğitim yoluyla çözümlenecek sorunlar öncelik taşımaktadır. Kurallar ve kurumların yararlı olması anlayış-kavrayış yeterliğini gerekli kılmaktadır. Düşünmesini öğrenmek, iyi düşünmek, iyi yorumlamak ve etkin uygulamak, başarının koşuludur.

İ.D.– Benzer bir biçimde, demokrasi kuramının ve laiklik ilkesinin yaşama geçirilmesinde karşılaşılan güçlükler sonunda gelip hep "kişi"ye dayanıyor. Bu bakımdan ülkemizdeki eğitim politikasını değerlendirmenizi rica edebilir miyim?

Y.G.Ö.- Ülkemizin eğitim politikası "millî ve manevî değerler" söylemine dayanan, bilimsel olmaktan çok duygusal görünümdedir. Gerçeği aramak yerine varsayımlarla yetinmek, işin kolayına varmak, bir göreve atanmak için aranan (yetki-yeterlik belgesi) diplomayı sağlamak biçiminde algılanan ve yaşanan eğitim gerçeği, saptanan sakıncalarıyla tüm ilgilileri uyarmalıdır. Eğitim, bilgi, bilinç, çalışma, sorumluluk, denetim dizgesini gözardı eden yöntemin savunulacak yanı kalmamıştır. Üstelik, dinsel ağırlığın giderek güç kazandığı bir ortam düşündürücüdür, üzücüdür.

İ.D.– İnsanlar yaşadıkları müddetçe, yaşadıklarından hareket ederek kendilerini sürekli bir biçimde yoklamalı, denetlemelidirler. Başka bir deyişle, insanlar kendi değerleriyle, kendilerini hep nasıl varedebileceklerinin hesabını yapmalıdırlar. Kişinin kendi değerlerini sürekli olarak korumasının, özellikle bizimki gibi toplumsal koşullarda pek kolay olmadığını, bunun zorlu bir savaşımı gerektirdiğini biliyorum. Siz düşüncelerinden, ilkelerinden hiç ödün vermeyen bir Atatürkçü olarak bunu başarıyorsunuz. Böyle bir savaşımda başkalarına, özellikle gençlere söyleyecek sözünüz olmalı diye düşünüyorum.

Y.G.Ö.– Gençlerimiz varlık nedenlerini bilmeli, iyice öğrenmeli, yaşamlarını daha aydınlık kılacak koşulları hazırlamalıdırlar. Geleceği gözetmeyenlerin yarını olmaz. Sorunların önüne geçmeyip arkasında kalanlar onların akışına ve hızına bağlı olur, onlarla sürüklenir. Yazgıcı bir anlayışı iterek, nitelikli yetişmeye özen göstererek, ahlâka ve adalete önem vererek, insan ve hakları konusunda sürekli duyarlı davranarak ve kendini yenileyerek yürümeli, koşmalıdır. Türkiye'yi Türkiye yapan ilkelerin bilincinde olmalı, ulusal değerlere ve varlıklara sahip çıkmalı, Atatürk'ün *Söylev*'ini mutlaka okumalıdır. Araştırıp soruşturmadan, inceleyip öğrenmeden kanısını açıklamamalıdır. Önyargılı ve koşullanmış olmaktan kaçınmalıdır. Toplumsal barışı ve ulusal dayanışmayı önemsemelidir. Tartışmanın insanlık ve dostluk ilişkilerine engel olan değil, güç kazandıran yanını tutmalıdır. Demokratik çabalardan geri kalmamalı, kendini aşmalıdır. Örnekleri iyi seçmeli, çalışmayı erdem, özveriyi sorumluluk saymalıdır. Tembellik, umursamazlık, haksızlık ve sömürüye sürekli karşı çıkmalı, yalanla, terbiyesizlikle ve çirkinliklerle savaşı görev bilmelidir. Karşılıklı sevgi, saygı, güven ilişkilerin iklimidir. Sanata, spora, özellikle okumaya bağımlılık ölçüsünde yakınlık yaşam nedeni bilinmelidir.

İ.D.– Şimdilerde avukatlar arasında sık duyduğum bir söz var. Diyorlar ki "kazanılamayacak dava yoktur...". Siz uzun süre avukatlık da yaptınız. Birincisi, bu söze bir diyeceğiniz var mı? İkinci olarak, avukatlığınız sırasında savunmayı kabul etmediğiniz davalar oldu mu? Bunlar ne tür davalardı? Neden üstlenmediniz o davaları?

Y.G.Ö.– Bana göre bu sözün daha doğrusu "Her dâva kazanılmaz"dır. Dâvayı kazanmak yalnız avukatın çalışmasına, yeterlik ve becerisine bağlı değildir. İş sahibinden temyiz yerine değin birçok kişinin ilgili ve görevli olduğu bir yapıdır, dâvalar. Herkes doğru ve uygun belirleme yapamayabilir. Bir yanlışlık ya da bir gecikme dâvanın gidişini değiştirebilir. Gerçek böyledir. Sizin ilettiğiniz söz, hukuk dışı yollar izlenerek, ne pahasına olursa olsun istediği sonucu alma durumunu açıklamaktadır. Böyle bir düşünce, böyle bir çalışma yöntemi bana göre sakıncalıdır. Adaleti güce bağlayan, adaleti olanaklara teslim eden anlayış asla uygun bulunamaz. Ben 24 yıllık avukatlığım sırasında Baro Genel Sekreterliği, Baro Başkanlığı ve Türkiye Barolar Birliği Genel Kurul Başkanlığı da yaptım. İnanmadığım işi hiçbir zaman almadım. Önerilen büyük paralara karşın kimi dâvaların avukatlığını kabul etmedim. Bu bana yakıştığını sandığım, kendi tutumum. Ama avukatların çoğu böyledir. Arada bir rastlanan düş kırıcı davranışlarla hepsini değerlendirmek yanlıştır. Her meslekte ona gölge düşüren üyelere rastlanabilir. Aslında her tür dâva alınabilir. Avukat işsahibini savunur, onun yerine geçmez, o olmaz. Ben, haklı bulduğum işleri, haksızlığı giderme olanağı gördüğüm konuları alırdım. Ama önemli olan kazanmak değil, adaleti gerçekleştirmek, uygun sonucu sağlamaktır. Daha çok basın dâvalarına, siyasal dâvalara, boşanma ve dernek dâvalarına ilgi duydum. Taşınmaz hukuku çok uğraş gerektirip zaman aldığından çekinerek girdiğim bir alandı. Ceza dâvalarını da benimseyerek izledim. İşsahibinin memuru, işçisi gibi değil, danışmanı ve rehberi gibi çalıştığımı sanıyorum. Gerçeğin saklandığı işlerde asla görev almadım. Barışçı ve uzlaşmacı oldum.

İ.D.– Son zamanlarda sizden artık eskisi kadar sık söz edilmiyor. Gazetelerde TV'lerde sık görünmüyorsunuz...

Y.G.Ö.– Bu sorunun yanıtı birçok düşünceyi ve başka soruları karşılayacaktır sanıyorum. Ben, çok konuşmayı ve görünmeyi sevmem. Beni lüks yerlerde, görkemli toplantılarda, yemeklerde, eğlencelerde göremezsiniz. Çağrılı olmama karşın gitmem. Dinlenmek için konserlere, sergilere giderim. Dostlarım ve arkadaşlarımla, özellikle gençlerle söyleşileri severim. Son altı yılda 287 konuşma, röportaj, konferans ve benzeri etkinlikler için öneri aldım. Bunlardan Barolarda, kimi üniversitelerde ve üyesi olduğum derneklerle Harp Akademileri ve Kara Harp Okulu'ndakilere olumlu yanıt verip gereğini yerine getirdim. Hepsinin toplamı, kimi televizyon ve radyo katılımlarıyla birlikte 35 tir. Hiçbir açık oturuma katılmadım. Hukuksal konumum oraya katılan kimilerinin şirretlik ve şımarıklığına yanıt vermeme, onların düzeyine inmeme engeldir. Yanıt vermemek de yüreksizlik ya da bilgisizlik olarak algılanabilir. Mahkememizin İçtüzüğü'nün öngörüsüne uyarak elimizdeki işlere ilişkin görüş açıklamadım, önyargılı davranmadım. Siyasal konulara girmedim. Ulusal, siyasetüstü konularda, örneğin insan hakları, hukuk devleti, demokrasi, yargı bağımsızlığı, anayasa yargısı, Atatürk ilkeleri, lâiklik konularında andımın gereğini gözeterek uyarıcı konuşmalar yaptım. Öneri, eleştiri ve dileklerimi açıkladım. Hiçbir zaman bir inanca, dinsel değerlere karşı çıkmadım. Atatürk'ü ve lâikliği anlatmama katlanamayanlar beni gerçek dışı bir biçimde suçladılar ve yakışıksız biçimde eleştirdiler. Medyanın mafyalaşan kesimi, komünist, kürtçü ve şeriatçı olmadığım için hakkımda yalan yayınlar yaptı. Kimi sözde ilerici ve sözde demokratlar da kendileri kadar ilerici bulmadıkları için bana karşı çıktılar. Hukuksal konumumu, bir dernek başkanı gibi davranamayacağımı, yargıç ve devlet görevlisi olduğumu unuttular. Yüzümün ve adımın eskimesini istemem. Yazılarımı bile "hukukçu" sıfatıyla, sâde biçimde yayımlamayı yeğledim. Siyasal bir ilgim, ilişkim, ilintim, eğilim ve amacım yoktur. Beni kendi amaçlarına engel sayanlar, kötüleyip karalamayı seçtiler. O yüzden basında ve TV de yer verdiler. İkinci kez Başkan seçilmemi önlemek için içte ve dışta epeyce çabalara girişildi. Başarılı olamayınca azcık sustular ve durdular. Hastalıktan kurtulmayanlar, yalanı-dolanı beceri sayanlar, iftira ve karalamaları için bir bahane bulabilirler. Artık gülüp geçiyorum. Yüce Divan'da sanıklara "Ağabey" dediğim yalanından, ülkemizi dışarda temsil ederek ödül kazanan öğrencileri istekleri üzerine kabul edip kutlarken Atatürkçülük, lâiklik ve din sömürüsü konularında yaptığım konuşmalar yerine gerçek dışı yorumlarla, montajlarla kötü tanıtma girişimleri yenidir. Ama kazanan gerçekçiliktir, egemen olacak gerçektir. Onur ve erdem lâyık olanlar için vardır. Kişilik, kendi saygınlığını sağlar. Medyanın bir kesiminin kınanacak tutumu, yurttaşların anlamlı ve güç veren desteğiyle değerini bulmaktadır. Yayınların çoğu amaçlı ve gerçek dışıdır. İlkelerimden ödün vermem ama kolay konuşmayacağım, değer bilinmiyor.

İ.D.– Teşekkür ederim.

GENÇ BİR EDEBİYATÇI GÜZÜYLE FELSEFE

DEĞERLENDİRME YERİNE...

Edebiyat biliminin en önemli özelliklerinden biri, disiplinlerarası çalışma açısından kavşak noktada bulunmasıdır. Bu nedenle edebiyat bilimi, psikolojiden, tarihten, sosyolojiden, filolojik araştırmalardan, güzel sanatlardan, estetik ve felsefeden ayrı düşünülemez. Edebiyat araştırmacısının böylesi bir karşılıklı ilişkiden en büyük kazancı, kapısını araladığı her bilim dalı aracılığıyla edebiyata ve kendisine yeni, farklı bir bakış açısı katma olanağına kavuşmuş olmasıdır. 1994-1995 ders yılında Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde "Değer Felsefesi Problemleri" ve "Kant Felsefesi" başlıklı yüksek lisans derslerine devam etmemin amacı da buydu. Özellikle Kant felsefesine yönelik bir yüksek lisans dersi almak, felsefeye ve hele Kant'a dair altyapısı olmayan bir kişi için gereksiz, anlamsız, işlevsiz görülebilir; hatta benim açımdan bakıldığında biraz da ürkütücü...Nitekim Kant ile ilgili derse girdiğim ilk günden bu yana, kendimi hiç bilmediğim bir dilin konuşulduğu bir ortamda hissettiğimi de itiraf etmeliyim. Ama benim dersten beklentim, Kant'ı öğrenmek değildi zaten; çünkü bir dönem süresince alınan bir ders ile Kant'ı öğrenebilmeyi ummak, hem akademik hem de bireysel bakımdan olanaklı görünmüyor. Amacım, Kant hakkında bir şey öğrenmekten çok, Kant gibi bir filozofa, bu konunun uzmanı olan bir bilimadamı nasıl bakar, neler arar, aradıklarını nasıl ve hangi araçlarla nerede bulur, sorularının yanıtlarını, yetkin bir bilimadamının tavrından çıkartmaktı. Bu durumda benim için sorun Kant değil, Kant'a yaklaşım tarzı oldu başından itibaren; çünkü incelikli, titiz, ayrıntıcı, dikkatli, bilgece bir tavırla karşı karşıyaydım. Belki bana Kant felsefesine yönelik bir dersi alma cesaretini veren de bu tavırdı. O halde Kant dersinin sonuçlarından önce, bu ders yılında Felsefe Bölümünden ders almış olmamın sonuçları üzerinde durmam gerekir:

* 'Değer' kavramı ve 'değerlendirme' sorunu, yaşamımda oldukça önemli bir yer kaplıyor artık. Şimdiye kadar el yordamıyla, sezgilerimle, iç muhakememle ulaştığım kimi 'değer' ölçütleri, çağdaş bir felsefecinin bilgisi ve deneyimiyle berraklık kazandı zihnimde ve yaşamımda. Hâlâ daha tökezlediğim, emin olamadığım noktaların varlığına rağmen, "değer felsefesi problemleri"ne ilişkin bir ders almış olmamın akademik ve bireysel yaşamımda bana doğru ölçütler kazandırdığına inanıyorum. Ayrıca edebiyat bilimi adına 'eser değerlendirmesi'ne yönelik çalışmaların çoğu zaman 'doğru değerlendirme' olmaktan çok uzak kalabildiğini görmenin sıkıntısını ve sorumluluğunu duyuyorum. Bu durumda yapılması gereken epey iş, katedilmesi gereken uzun ve zor bir yol var önümde/önümüzde...Ve ne mutlu ki, az da olsa, doğru örneklerle de karşılaşabiliyoruz.

* Bütün bir ders yılı boyunca devam ettiğim felsefe dersleri sayesinde, 'felsefesiz' ve 'düşünce'siz bir toplum olmamızın eksikliğini ve sıkıntısını daha yoğun ve daha ağır hissettim. Ve gelişmek arzusundaki toplumların, bireylerin felsefeye ne kadar çok gereksinim duyduklarını, bizimse bunu gittikçe daha da görmezden gelerek kör-sağır-dilsiz bir toplum olmayı gönüllü olarak kabul eder bir hale geldiğimizi daha çok düşünür oldum. Yaşamın bize getirdikleriyle yetinmek; küçük hırsların, küçük tatminlerin peşinde koşmak; varlığımızda birleşen bireysel, toplumsal, evrensel sorumlulukların, kendimizin ve çevremizdeki insanların kişi olarak 'değer'inin farkına varmaksızın, hatta çoğu zaman bu sorumluluk ve 'değer'i yok sayarak ya da harcayarak yaşamak, 'felsefe'sizliğin birer göstergesi belki de... Yaşamın ayrıntılarda gizli oluşunun; her olayın, her durumun, her kişinin, her 'şey'in ve her sözcüğün üzerinde ince ince düşünmenin; kendine ve kendin dışındaki her 'şey'e saygı duymanın temelinde felsefenin bulunduğu gerçeğini görmezden gelmek de diğer bir gösterge tabiî...

* Görülen odur ki, Kant'tan çok felsefe dersinin ve dersi veren kişinin tavrının etkisi altındayım ve bu ders yılının sonunda felsefe bilgisinden çok, yaşama felsefesi edinmiş durumdayım. Şimdiye dek sahip olmaya çalıştığım kimi doğruları pekiştirmiş, kimi eksikliklerin daha çok farkına varmış olmak epey büyük kazanç benim için. Sanırım asıl amaçlanan da buydu. Öte yandan, bir felsefe öğrencisi ya da eğitmeni kadar değilse de, kendi sınırlarımı aşmak için ulaşabildiğim kadarıyla, daha çok ve daha yoğun olarak felsefe metinleri okumaya gereksinim duyduğum da bir gerçek...Önemli olan, bir noktadan başlamaktı ve en doğru kişiyle, en zor, en titiz fakat en tutarlı, duyarlı ve açık noktadan başlamış olduğuma inanıyorum.

Bir dönemin değil bir ders yılının, bir konunun değil bir tavrın bana kazandırdıklarını kısaca belirledikten sonra, sıra Kant'ta...Fakat bu değerlendirmenin amacı, benim açımdan, Kant'ın söylediklerini

yorumlamak ya da tartışmak olamaz. Çünkü bunun için gerekli ve yeterli bilgiye, birikime sahip değilim. O halde ulaştığım sonuçlar, bir 'kuşbakışı okuyuş' sonunda edinilmiş, izlenime dayalı saptamalardır:

* Yenilik, Çağdaşlık, Bilimsellik: Kant, kendisine kadar süregelmiş olan kimi alanlarda (örneğin metafizikte) köklü değişiklikler yapmayı başarabilmiş, kimi kavramları tartışarak onlara dair yeni yaklaşımlar getirmiş ve kimi kavramları da ilk kez ortaya atmış bir filozof. Kendisinden önceki düşünüş sistemlerini çok iyi bilen, bunları eleştirebilen, en önemlisi de yerine yeni bir sistem önerebilen bir bilimadamı. Ve kendinden sonra gelen yüzyılları etkileyebilme, aydınlatabilme gücüne sahip, çağdaş bir düşünür. Bununla birlikte, kendi çağında olduğu kadar bugün de tam anlamıyla anlaşılamamış, kapalı, zor ulaşılır, zor aşılır, titiz bir filozof. Her eseri bir öncekine ve bir sonrakine güçlü bağlarla kilitlenmiş, bir eseri bilinmeden diğerinin bilinmesine ve anlaşılmasına imkân tanımayacak kadar bütüncü, sistemli, ayrıntıcı, tutarlı bir kuramcı.

* Eleştirellik ve Akıl: Kant'ta eleştiri, 'sınır çizmek'tir ve Kant'ın en önemli kitaplarının adları, onun eleştirel tavrının birer göstergesidir: *Saf Aklın Eleştirisi*, *Pratik Aklın Eleştirisi*. Yöntemini önerme-kanıtlama, örnekleme-sonuç çizgisi üzerine kuran Kant'ın 'eleştirel' düşünüşün merkezine aklı koymuş olması ise ayrıca değerlendirilmesi gereken bir konudur. Belki de bunda, Kant'ın aklı insanın bütün bilme, anlama yetisiyle ilişkili olarak ele alışının ve onu bilginin iki ana kaynağından biri olarak görüşünün etkisi vardır.

* İnsan: Kant'ın üzerinde durduğu, tartıştığı, eleştirdiği, önerdiği bütün düşünce ve kavramların (örneğin özgürlük, ahlâk, akıl, ödev...) hepsinin temelinde daima 'insan' bulunur. Doğa, tanrı vb. bütün kavramlar 'insan için', 'insanla birlikte' vardır. Kant'ın insana yönelik tavrı, yaşamın akışına uygun, ahlâka önem veren, özgürlükçü ve doğal bir tavırdır. Kişinin merkeze alınması ve ondaki 'iyi'nin ortaya konulması, toplumu da iyiye götürecektir. Çünkü insanda ahlâklılık, akıl ve ödev esas alındığında, doğal ve dolaylı olarak, toplum için de sağlıklı ve doğru olana ulaşmak amaçlanmış demektir. O halde kişi olmak, özgür olmakla, düşünmekle, ödev kavramıyla, ahlâklılıkla, seçmek olanağıyla ve bütün bunların sorumluluğuyla bağıntılıdır; ayrıca 'kişinin değeri'ni, 'kişiye saygı'yı getirir karşımıza. "İnsan kendi başına amaç olarak vardır" diyen Kant'ın çağdaşlığı da buradadır işte.

* Özgürlük, Ahlâk, Mutluluk: Özgürlüğü pratik akıl için temel kavram olarak kabul eden Kant, bu kavramın akılla olduğu kadar ahlâkla da bağını kurar ve onun ahlâk yasasının bir koşulu olduğunu belirtir. Bu durumda "Öyle eyle ki, senin istemenin maksimi, hep aynı zamanda genel bir yasamanın ilkesi olarak da geçerli olabilsin" (1994: 35) derken, Kant, bir yandan kişiye özgürlük imkânı göstermekte öte yandan da kişiyi sorumlu kılmaktadır. Çünkü kişinin kendi mutluluğu tek başına yeterli değildir, olmamalıdır. Bu, bütün dünyada hâlâ daha ulaşamadığımız bir uygarlık ve insanlık düzeyidir aslında. Kant'ın 18.yüzyılda önesürdüğü yaklaşımın bugün bile anlaşılamıyor ve uygulanamıyor olması ise düşündürücüdür.

Son olarak şunu belirtmek gerekir ki, bu yazı, ne bir dönem, ne Kant değerlendirmesidir, ne de bir araştırma. Değerlendirme yazısı olması için en azından karşılaştırma objesinin bulunması gerekirdi; bir araştırma olabilmesi için de ayrıntılı ve geniş bir kaynakçasının, yoğun bir bilgi birikiminin ve nesnel bir ifade tarzının. (Üstelik her ikisine göre daha kısa olmakla birlikte çok daha uzun zamanda ve çok daha zorlanarak yazılmıştır.) O halde bu yazı, sistemli ve plânlı olarak felsefe eğitimi almanın kişiye —bana— kazandırdıklarına/kazandıracaklarına dair yazılı bir düşünme, bir ders yılına ve bir konuya dair öznel bir sonuç çıkarma denemesi ve —bu sayede— bir teşekkürün dolaylı bir ifadesidir.

G.GONCA GÖKALP

KANT, Immanuel
1994 *Pratik Aklın Eleştirisi.* Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.

BİLGE KARASU'NUN ARDINDAN...

başsayfadan devam

Her anı, ilgili olduğu kişiden çok anı sahibine ışık tutan bir açımlamadır. "Bilge'nin yakınıydım!" ... "Ben" ... Okuru Bilge Karasu'yu *benim* gözümle görmüş, ne değeri var? Bırakayım, kendi gözüyle görsün. Bilge de hep öyle yapmamış mıydı?

Onun dil işçiliğini, dilimizdeki ve edebiyatımızdaki özgün yerini inceleyenler, kitaplarının izleksel (tematik) ve yapısal çözümlenmesini üstlenenler yazacaklardır. Ben de kendi perspektifimden yazacağım Yazar Bilge Karasu'yu. Kitaplarını yayımlayan Metis Yayınevi ile birlikte bir "Bilge Karasu Kitabı" da hazırlamaktayız. Bu tür yazılar, o kitapta da yer alacak. Dostlarının, yakınlarının, "çırak"larının yazıları da olacak. Bir nebze daha kapsamlı tanınması, bütünsel bir Karasu resmi oluşturulması amaçlanıyor bu "armağan"la. Bilge'nin anısına; ama daha çok Bilge'den okura bir "armağan".

Sonra ardında bıraktığı bütün yazılı kalıtı, isteği uyarınca, ben eleyeceğim, sınıflandıracağım, düzenleyeceğim, yayıma hazırlayacağım ve okur içine çıkmasına kendisinin gönül yatıracağı her taslak, not, fragman gün ışığına kavuşturulacak. Oldukça uzun zaman alacak bir iş olacak bu. Ama, olacak.

Bilge Karasu, yazısıyla elbet yaşamaya devam edecek. Ben onun artık yaşamayan yanıyla ilgili birkaç söz eklemek istiyorum: Hayatın içindeki Bilge'nin imgesini kurmaya katkı adına ve —dediğim gibi— imge "tashihi" adına. Tashihle başlayalım. Tabiî yalnızca maddî hatalar tashih edilebilir. Örneğin bir gazeteci arkadaşımızın yazdığı gibi "annesi musevî" değildi. Olmasına ne bizim ne onun bir itirazı olmazdı, olamazdı elbet. Ama, değildi. Sonra, herhalde romantik olsun diye, "Yalnızdı. Hiç dostu yoktu." gibi şeyler yazıldı. "Yalnız"dı ama bambaşka bir anlamda. Dostları, yakınları, sevdikleri, herkes gibi onun da vardı. Kimlerdi bunlar? Ayıraç bence şu olmalı: Onun pohpohlanmaktan, "mystifier" edilmekten, Bilge Karasu'dan başka biri, başka bir "şey" olarak gösterilmekten ne kadar nefret ettiğinin bilincinde olanlar.

Ne yazar olarak Kafka'ydı, Borges'di; ne insan olarak kökleri ve sürgünleri Batı dünyasına eklemlenmişti. Türkçe'nin nasıl adanmış bir savunucusu ve ince işçisi olduğu epeyi bilinir de; politik tavrı yok sanıldığından ve sorulmadan konuşmadığından; ne kadar Türk, Türkiye'nin onuru ve Atatürk Türkiyesinin Atatürk Türkiyesi olarak bekası konularında ne kadar hassas olduğu pek bilinmez. 1994 baharındaki Amerika ve Avrupa gezisi ("Gece" adlı romanının İngilizce basımının tanıtımı için düzenlenen gezi) sırasında, katıldığı hemen her toplantıda Amerikalılar, Avrupalılar sormuşlar, öğrenmişler bunu. Bu konuşmalarının, politik içerikli sorulara verdiği cevapların "pek puan toplamadığını" söylüyordu. Düş kırıklığına uğramışlar. Zaten burada da kimse yazmadı.

Bilge'ye hayatın içinden bakıldığında görülmesi gereken birkaç —bence— çok önemli şey daha var: Derin ve engin kültürünü, tarih bilincini ve bütün sanatları kucaklayan artistik kavrayışını yaşamıyla, insanlığıyla bütünleştirmiş, düşünmeyi bir entellektüel faaliyet olarak değil, bir yaşama biçimi, bir "modus vivendi" olarak benimsemiş, hakiki bir insandı. Müstesna bir insan. Tanıdığım en ahlâklı kişiydi: Felsefî ve hayatî anlamda. Hep sevginin ve ölümün bilinciyle, kozasında yaşadı. Çok verimli bir döneminde doğanın haksızlığına uğradı. Artık onun herhangi bir haksızlığa uğraması söz konusu değil. Ama gönül ister ki, Türkçeyi ve edebiyatı sevenler, özellikle gençler, kendilerine haksızlık etmesinler: sevgilerini Bilge Karasu yazısı ile tanışarak zenginleştirsinler.

HABERLER

TÜRKİYE FELSEFE KURUMUNDAN...

*Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşları Sempozyumunun ikincisi, 23-24 Haziran 1995 günlerinde, İTÜ Sosyal Tesislerinde düzenlendi. Bu ikinci Sempozyumun başlığı "Küçülen Dünyamızda Büyüyen Sivil Toplum"du. Sivil toplum kuruluşlarının toplumlararası kültürel etkileşimde seslerini duyurabilmeleri ve benzer amaçlar doğrultusunda çaba gösteren diğer ülkelerdeki örgütlerle iletişim kurmalarının koşulları konusunda bilgi alışverişinin sağlanması amacıyla düzenlenen bu toplantı hakkında daha ayrıntılı bilgiyi, *Bülten*in Haberler Bölümünü izleyen sayfalarında yayımlanan Betül Çotuksöken'in yazısında bulacaksınız.

*Türkiye Felsefe Kurumu tarafından 1989 da düzenlenen "Bilgi Kavramı" konulu uluslararası seminere sunulan bildiriler, Kluwer Publishers tarafından yayımlanan *Boston Studies in the Philosophy of Science* dizisinin 170. cildi olarak önümüzdeki sonbaharda çıkacaktır. Bu dizinin editörü ve 1960 tan bugüne kadar kesintisiz olarak devam eden Boston Colloquium for the Philosophy of Science'ın Max Wartosky'le birlikte düzenleyicisi, Boston Üniversitesi Bilim Tarihi ve Felsefesi Merkezinin kurucusu ve 1993 e kadar Direktörü Prof. Robert S. Cohen, Türkiye Felsefe Kurumunun konuğu olarak Eylül ayı sonlarında Türkiye'ye gelecektir. Bazı üniversitelerimizde konferanslar verecek olan Prof. Robert Cohen iki hafta ülkemizde kalacaktır. Prof. Cohen'in vereceği konferansların tarihleri ve yerleri ayrıca duyurulacaktır.

*Türkiye Felsefe Kurumu İstanbul Komitesince düzenlenen "Felsefe Açısından Eğitim ve Türkiye'de Eğitim" konulu Seminer, 17-18 Kasım 1995 te İstanbul'da, büyük bir olasılıkla Tarık Zafer Tunaya Salonunda yapılacaktır. Seminerin programı, davet edilen konuşmacılardan Eylül ayının başına kadar alınacak cevaplara göre, Eylül ayı içinde oluşturulacak ve Kurum üyelerine ve felsefe dostlarına duyurulacaktır.

*Türkiye Felsefe Kurumunun, Ankara Alman Kültür Merkezinin işbirliğiyle düzenlediği "Meslek Etikleri" konulu Seminer 23-25 Kasım 1995 te, Ankara'da, Alman Kültür Merkezinde yapılacaktır. Dört Alman felsefecinin de katılacağı bu Seminerde, meslek etiğiyle ilgili şu ana konular tartışılacaktır: Hukuk devletinde, yasama ve yürütme organlarında görevli olanların etik sorumluluğu; çevre etiği ve tekniğin yarattığı sorunlar karşısında etik talepler; kitle iletişim araçlarında çalışanların etik sorumluluğu; biomedikal etik sorunları.

Çağrılan dört Alman felsefeciden, bugüne kadar Prof. Dr. Leisinger (Basel) ve Prof. Dr. Hans Lenk (Karlsruhe) ten olumlu cevap alınmıştır.

TÜRKİYE'DEN...

BİYOETİK DERNEĞİ KURULDU

Daha önce Türkiye Felsefe Kurumu Biyoetik Birimini oluşturmuş olan Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Etiği ve Deontoloji Anabilim Dalı öğretim üyelerinin öncülüğünde, merkezi Ankara'da olan Biyoetik Derneği kuruldu. Derneğin kuruluş amacı, son zamanlarda Türkiye'de de adını sıkça duyurmaya başlayan Biyoetiğin ve eğitiminin ilerleyip gelişmesini, sağlık uğraşları ve diğer disiplinlerle olan bağlantısının sağlıklı bir şekilde kurulabilmesini sağlamaktır.

Dernek bu amaçla, mezuniyet öncesi ve sonrası eğitim programları geliştirecek. Konferans, sempozyum, seminer, kongre ve benzeri etkinlikler düzenleyecek, yayınlar yapacak.

Derneğin 26.5.1995 günü yapılan ilk olağan Genel Kurulunda, Doç. Dr. Berna Arda, Dr. Gülbin Özçelikay, Dr. Serap Pelin, Dr. Selim Kadıoğlu ve Dr. Atilla Özgür Yönetim Kurulu üyeliklerine seçildiler.

Biyoetik Derneğinin adresi şöyle: Tuna Caddesi No. 18/15, Kızılay, Ankara.

Biyoetik Derneği ile Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi tarafından düzenlenen "Biyoetik Günleri" toplantısı, 15-26 Mayıs 1995 günlerinde, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlık (Morfoloji) Binası, Mavi Salon'da yapıldı. "Biyomedikal Etik", "Yönetim Etiği", "İletişim Etiği" ve "Çevre Etiği" başlıklarını taşıyan dört ayrı oturumda gerçekleştirilen toplantıya, Recep Akdur ("Çevre Kirliliği ve İnsan Sağlığı"), Korkmaz Alemdar ("İletişim Ortamında Sorumluluk"), Berna Arda (açış konuşması), İnal Cem Aşkun ("Yönetim ve Etik"), Mustafa Balbay (moderatör), Semih Baskan (açış konuşması, moderatör), Nur Batur ("Basın ve Demokrasi İlişkisi"), Filiz Çay ("Terminal Dönemdeki Hasta ve Hekim"), Ferruh Dinçer (moderatör), Nermin Ersoy ("Sağlık Hizmetlerinde Sınırlı Kaynakların Paylaştırılması"), Fuat Aziz Göksel (moderatör), Adnan Güriz ("Hukuk Açısından Yönetim ve Etik"), Ruşen Keleş ("Çevre Sorunlarında Yöneticilerin Sorumluluğu"), Ioanna Kuçuradi ("Yönetimde Etik Sorunlar"), Leziz Onaran (Çevre Sorunlarında Hekimin Sorumluluğu"), Mahmut Tali Öngören (Etiksiz Olmaz mı?"), Yaman Örs (açış konuşması), Yekta Güngör Özden ("Hukuk ve Etik") ve İlter Uzel katıldı.

*Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfının Körber Vakfı, Boğaziçi Üniversitesi ve ESBANK'ın katkılarıyla düzenlediği "Tarih Eğitimi ve Tarihte 'Öteki' Sorunu" başlıklı 2. Uluslararası Tarih Kongresi, 8-10 Haziran 1995 te Boğaziçi Üniversitesi'nde yapıldı. Kongrenin açış konuşmaları, Tarih Vakfı Başkanı İlhan Tekeli, Boğaziçi Üniversitesi Rektörü Üstün Ergüder ve Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü Başkanı Selçuk Esenbel tarafından yapıldı. Toplantının, "Arkaplanlar: Geniş Bakış" başlıklı ilk oturumuna, Halil Berktay ("Bir Tarihçiden, Tarihe Karşı Aklın Savunusu"), Stephanos Pesmazoğlu ("'Öteki'liğin Okunması Üzerine Bazı Metodolojik Gözlemler") ve Robert Maier ("Otoriter veya Totaliter Bir Geçmişle Nasıl Başedilir: Ders Kitabı Yazarlarının Önündeki Sorunlar"); "Arkaplanlar: Ulusçuluk, Balkanlar ve Osmanlı İmparatorluğu" başlıklı ikinci oturumuna, Bozkurt Güvenç ("Tarihsel Perspektif İçinde Kimlik Sorunları: Kimlik Belirleme Sürecini Etkileyen Faktörler"), Murat Belge ("Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Ulusçuluk ve Ötekileştirme"), Çağlar Keyder ("İmparatorluğun Sonu ve Ulusal Kimliğin Dayatılması"), Paschalis Kitromilides ("Aydınlanma ve Yunan Politik Geleneği") ve Maria Todorova ("Bulgar Tarihçiliğinde Osmanlı Dönemi"); "Oryantalizm, Ulusçuluk ve Türklerin Yanıtı" başlıklı üçüncü oturuma, Raia Zaimova ("XVI.-XVIII. Yüzyıllarda Batıda Doğu Dilleri ve Kültürü Öğretimine İlişkin Eserler"), Marina Sacallis, Lady Marks ("Osmanlı Rum Basınında Türk/Müslüman İmajı, 1832-1862"), Christoph Neumann ("XIX. ve XX. Yüzyıl Osmanlı Tarih Ders Kitaplarında Avrupa ve Avrupalılar"), Salih Özbaran ("Çağdaş Türk Ders Kitapları ve Tarih Eğitimi: Genel Bir Bakış"), Etienne Copeaux ("Türk Tarih Ders Kitaplarında 'Öteki'liği Arayış") ve Arus Yumul ("Ermeniler: Millet-i Sâdıka mı, Beşinci Kol mu, Geçmişin Kalıntıları mı?"); "Ulusal Eğitim Sistemlerinde 'Benlik' ve 'Ötekilik': Yunanistan Örneği" başlıklı dördüncü oturumuna, Anna Frangudaki ("Ulusal 'Benlik' ile Ulusal 'Öteki'liğin Yunan Eğitim Sistemindeki Gösterimleri: Okul Kitapları"), Gerassimos Kouzelis ("Yunan Eğitim Sisteminde Öğretmenlerin Ulusal 'Benlik' ve Ulusal 'Öteki'liği Algılayışları"), Thalia Dragonas ("Ulusal 'Benlik' ile Ulusal 'Öteki'liğin Yunan Eğitim Sistemindeki Gösterimleri: Tehdit Algılamalarına Karşı Savunma Stratejileri"), Chryssi Inglessi ("Ulusal 'Benlik' ile Ulusal 'Öteki'liğin Yunan Eğitim Sistemindeki Gösterimleri: Öğretmenlerle Mülakatların Nitel Analizi"), Pinelopi Stathis ("Yunan ve Türk Tarih Ders Kitapları ve 'Öteki' İmajı") ve Nikiforos Diamantouros ("Yunan ve Türk Sosyal Bilimcileri İçin Bir Ortak İşbirliği Projesi"); "Ulusal Eğitim Sistemlerinde 'Benlik' ve 'Ötekilik': Güneydoğu Avrupa" başlıklı beşinci oturumuna, Nadia Danova ("Tarihselliğin İdeolojik Boyutları: XIX.-XX. Yüzyıl Bulgar Ders Kitapları"), Ligia Livada-Cadeschi ("Romenlerin Tarihine İlişkin XIX.-XX. Yüzyıl Ders Kitaplarında 'Öteki' İmajı"), Fikret Adanır ("Güneydoğu Avrupa Ders Kitaplarında Osmanlı Yönetimine Bakış: Gelenekler ve Yeni Yaklaşımlar"), Sophia Vouri ("Slav Okul Tarihçiliğinde Balkan Savaşları, 1982-1993: Tarih Bilgisinin Araçsallaştırılması"), Didem Erpulat ("Türk Ders Kitaplarında Balkan Savaşları") ve Wolfgang Höpken ("Etnik Kalıpyargılar, Tarih Eğitimi ve Ulusal Çatışmalar: 'Yugoslavya' Örneği"); "Tarihte ve Osmanlı/Türk Toplumunda Milliyet Dışı Marjinalleştirme Örnekleri" başlıklı altıncı oturumuna, Metin Kunt ("Osmanlı Dirlik-Kapı Sistemi ve Kul Kimliği"), Hakan Erdem ("Osmanlı Toplumunda Köle Kimliğini Kuşatan Uygulama ve Zihniyet Kalıpları"), Fikret Yılmaz ("Osmanlı İmparatorluğu'nda Eşcinseller ve Eşcinsellik Görüntüleri"), James Fentress ("Suçlu 'Öteki'ler: XIX. Yüzyıl Avrupa'sında Bilim ve Toplumsal Bellek ve Jitka Maleckova ("Kadın ve Ulusun Bahtı: Ulusal Bilincin İlk Aşamalarında Türk ve Türk Olmayan Kadınların Gösterim Biçimi"); "Sovyet Sonrası Orta Asya'da Tarih Eğitiminin Yeniden Biçimlendirilişi" başlıklı yedinci oturumuna, Büşra Ersanlı-Behar ("Siyasal Aidiyet Hakkı ve Tarih Eğitimi: 'Osmanlı Sonrası' ve 'Sovyet Sonrası'"), Hüsamettin Mehmedov ("Azerbaycan'da Tarih Eğitimindeki Akademizmin Siyasi Nedenleri"), Orazpolat Ekayev ("Türkmenistan'da Tarih Öğretimi ve Ders Verilişi") ve Satimcan Halbayoğlu ("Bağımsız Özbekistan'da Yeni Tarih Eğitimi ve Sınıflar Oluşturma Sorunları") katıldı. Sekizinci ve son oturum

"Geleceğe Bakış" başlıklı bir yuvarlak masaydı; bu oturuma da, Bodo von Borries ("'Gençlik ve Tarih': Lise Gençliğinde Tarih Bilincine İlişkin Karşılaştırmalı Avrupa Projesi"), Gabriel Piterberg ("Türkiye, Siyonizm/İsrail ve Mısır: Ulusal Bilinç ile Tarih Yazımı ve Öğretimi Arasındaki İlişki"), Herkül Millas ("Türk Ders Kitaplarında 'Yunanlılar': Bütünleştirici Bir Yaklaşımın Önü Nasıl Açılabilir?"), Selçuk Esenbel ("Tarih Öğretimine Global Yaklaşım Örneği Olarak Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü") ve Orhan Silier ("Tarih Bilincini Geliştirme Alanında Bir Toplu Müdahale Projesi Olarak Tarih Vakfı") katıldı.

FELSEFE BÖLÜMLERİNDEN

*Mersin Üniversitesi felsefe öğrencilerinden dört, Çukurova Üniversitesi Felsefe Grubu öğrencilerinden üç kişinin konuştuğu "Prometheus'un Işığı" başlıklı panel, 24 Mayıs günü Çukurova Üniversitesi Mithat Özsan Amfisinde, beşyüz dinleyici önünde yapıldı. Panel medyatörlüğünü Uluğ Nutku yaptı. Felsefede, siyasette, eğitimde ve sanatta kol gezen karanlık düşünceler eleştirilerek, yeniden aydınlanma olanakları tartışıldı. Bu etkinliğin ikincisi, Mersin Üniversitesinde Mayıs 1996 da yapılacaktır.

*Bu yıl, Erzurum Atatürk Üniversitesi Felsefe Bölümünde, YÖK kararıyla iki yeni anabilim dalı, Türk-İslâm Düşüncesi Anabilim Dalı ile Bilim Tarihi Anabilim Dalı kurulmuştur. Bu Bölümde, bu yıl üç tez tamamlanmıştır. Bunlar, Neşet Toku'nun *Türkiye'de Spiritüalist Felsefe* adlı Doktora tezi, Şeref Günday'ın *Berkeley İdealizminin Temel Kavramları* adlı Doktora tezi ve Adnan Ömerustaoğlu'nun *Salih Zeki'de Mantık-Matematik İlişkisi* adlı Yüksek Lisans tezidir.

*Ege Üniversitesi Felsefe Bölümü Araştırma Görevlisi Özcan Kavasoğlu *İslam Ahlâkının Aristotelesçi Kaynakları* adlı Doktora tezini verdi. Bu Bölümün öğretim üyelerinden Doç. Dr. Taylan Altuğ'un Gilles Deleuze'den çevirdiği *Kant'ın Eleştirel Felsefesi* de, Payel Yayınevi tarafından basılmaktadır.

TRT'NİN SORUSU

Kurumumuz üyelerinden birinin dikkatini çeken bir aksaklığa işaret etmek istiyoruz:

30.6.1995 günü saat 19.30 da TRT 1'de yayımlanmış olan, sunuculuğunu Serhat Hacıpaşalıoğlu'nun yaptığı ve yanıtların verilip yarışmacılardan sorunun istendiği yarışma programı "Riziko"da, sorusu istenen yanıt, bu tür programların hazırlanışı konusunda kafalarda ciddî sorular uyandırmıştır. Sorusu istenen yanıt şöyledir: "Diyaloglarıyla tanınmış Atinalı filozof. Diğer adı Aristoteles'tir". Sorusunun "Platon kimdir?" olduğunu dehşetle izlediğimiz bu yarışmada, durumu TRT ilgililerinin dikkatine saygıyla sunuyoruz.

DÜNYADAN...

POPPER'İN KÜTÜPHANESİ KORUMA ALTINDA

Geçen yıl ölen Karl Popper'in özel kütüphanesi Avusturya Hükümeti ve Kaernten Eyaleti tarafından satın alındı. Altı bin cilttcn fazla kitap arasında, üç yüz cilt kadar antika eser ve ayrıca özel mektuplar da bulunuyor. Mektuplar arasında Albert Einstein'ın Popper'e yazdığı mektuplar da var.

Bu satıştan birkaç ay önce, Londra'da, Popper'in kütüphanesinin, ancak toplu halde satılması kaydıyla açık arttırmaya çıkarılacağı duyurulmuştu. Avusturya Devleti yetkilileri, açık arttırma gününden önce davranarak, Popper'in Tarihi çalışma malzemesini satın almakla, düşünce tarihi açısından önemli bir arşivi en iyi şekilde koruma altına almış oluyorlar.

Özel kitaplıktaki malzemenin en önemli özelliklerinden biri de, kitaplarda Popper'e ait pek çok sayıda ayrıntılı not ve çıkma bulunuyor olması. Viyana'da doğan ve 1936 yılında Alman ve Avusturyalı Nazilerden kaçarak İngiltere'ye yerleşmek zorunda kalan Popper'in kitapları ve mektupları Klagenfurt Üniversitesinde, Popper adına kurulacak yeni araştırma merkezinin temel malzemesini oluşturacak.

(*Yeni Yüzyıl*, 4 Mayıs 1995)

1995 HOŞGÖRÜ YILI

Dünyamızda gitgide artan çekişmeler, çatışmalar ve şiddet karşısında, hoşgörünün önemine dikkati çekmek ve eğitimini yaygınlaştırmak amacıyla ilân edilen "Hoşgörü Yılı"yla ilgili olarak, çeşitli toplantılar düzenlenmiştir.

*Bülten*in birinci sayısında hakkında bilgi vermiş olduğumuz bölgesel toplantılardan başka, 12-16 Eylül 1994 te Rio de Janeiro'da "Latin Amerika'da Hoşgörü", 28-29 Mart 1995 te Paris'te "Eğitim ve Hoşgörü", 8-10 Nisan 1995 te Sienna'da "Hoşgörü ve Hukuk", 21-22 Nisan 1995 te Kartaca'da "Akdeniz Bölgesinde Hoşgörü Eğitimi", 1-4 Mayıs 1995 te Yeni Delhi'de "Hoşgörü" konulu toplantılar düzenlenmiştir.
Sienna'daki toplantıya, Türkiye'den, Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Niyazi Öktem, Kartaca toplantısına ise Unesco Türkiye Daimî Temsilcisi Büyükelçi Pulat Tacar ve Türkiye Felsefe Kurumu Başkanı Prof. Dr. Ioanna Kuçuradi katılmıştır.

Hoşgörü Yılıyla ilgili olarak T.C. Kültür Bakanlığı Akdeniz Üniversitesinin işbirliğiyle 10-12 Haziran 1995 te Antalya'da Uluslararası Hoşgörü Kongresinini düzenlemiştir.

Hoşgörü Yılının en önemli toplantısı olması beklenen bir toplantı da 4-6 Ekim 1995 te İstanbul'da yapılacaktır. Unesco Türkiye Millî Komisyonu tarafından düzenlenen bu toplantının ana amaçları, daha önce yapılan bölgesel toplantıların konuyla ilgili tavsiyelerini değerlendirmek, bundan sonrası için bir "eylem programı"nı hazırlamak ve bunların ışığında daha önce hazırlanan ve Moskova'da XIX. Dünya Felsefe Kongresinde tartışılan Hoşgörü Bildirgesine son şeklini vermektir.

İstanbul toplantısında yapılacak olan bu çalışmaların sonuçları Unesco'nun İcra Komitesinin onayına sunulacaktır.

Yapılacak öneriler arasında, Unesco'nun kuruluş tarihi olan 16 Kasım (1945) gününün "Hoşgörü Günü" olarak ilân edilmesi; insan hakları eğitiminin, özellikle çeşitli ayrımcılıklara karşı eğitim yapan ulusal ve uluslararası kuruluşların (ve bu arada kardeş okulların ve Unesco klüplerinin) güçlendirilmesi ve hoşgörü ile şiddette karşı çalışmalar yapanlara verilecek bir Unesco Madanjeet Singh ödülünün ihdas edilmesi vardır.

AVRUPA'DA ETİK EĞİTİMİ

Uluslararası Etik Birliği, 1994 yılında, 27 Avrupa ülkesinde orta öğretimde Etik eğitimi-öğretimiyle ilgili bir anket yapmıştır. Ankete Almanya, Avusturya, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya, Hırvatistan, Latvia, Litvanya, Lüksemburg, Polonya, Romanya, Slovenya ve Slovakya'nın ilgili kuruluşları katılmıştır.

Bu anketin sonuçlarına göre, Etik, bu ülkelerin çoğunda Felsefe dersinin içinde; üç ülkede felsefe dersinden ayrı bir ders olarak; yedi ülkede ise ayrı, ancak seçmeli ders olarak okutulmaktadır.

YOKSULLUĞUN ÖTESİNDE GELECEKLER

Bu, Geleceğe İlişkin Etüdler Uluslararası Federasyonunun Kenya Felsefe Kurumu ve Kenya Bilimler Akademisinin işbirliğiyle 25-29 Temmuz 1995 günlerinde Nairobi'de düzenlediği XIV. Dünya Kongresinin konusuydu.

Geçen Mart ayında Kopenhag'da, 160 devletin Başkanları veya Başbakanlarının katıldığı, "Sosyal Gelişme" zirve toplantısıyla ilgili olarak düzenlenen bu Konferansın amacı, yoksulluğun yarattığı ülkeleriçi ve ülkelerarası eşitsizliklerin temel nedenlerini araştırmak ve gelecek için somut önerilerde bulunmaktı.

Sunulan bildiriler ve tartışmalar şu dört ana konu etrafındaydı:Dünyadaki yoksulluğun görünümleri, yoksulluğun yeniden tanımlanması, çevre için sorumluluk ve yoksulluğun ötesinde yaşama olanaklarını yaratabilmek için yeni çalışmalar.

Toplantıda, Güney Afrika Cumhuriyeti'nde gerçekleşen değişikliğin önderlerinden olan Başpiskopos Tutu da bir konuşma yapmıştır.

ULUSLARARASI FELSEFE KURULUŞLARI FEDERASYONU

Uluslararası Felsefe Kuruluşları Federasyonu ile Kenya Felsefe Kurumu işbirliğiyle 1991 de Nairobi'de yapılmış olan ve Türkiye'den Ali Vahit Turhan, Zeynep Davran, Ioanna Kuçuradi, Ulviye Özer, Güner Öymen, Nuran Direk, Zeynep Direk v.b. katıldığı Konferansa sunulan bildirilerin ilk cildi "Felsefe, İnsanlık ve Ekoloji" başlığıyla yayımlanmıştır. Bu ciltte Ioanna Kuçuradi'nin "Amaç Sorununa Bakalım" başlıklı Konferansı Açış

Konuşması ve Ulviye Özer'in "Çevre, Kültür ve Ekonomi" başlıklı bildirisi yer almaktadır.

AHLÂKLILIĞIN YENİDEN GÜNDEME GETİRİLMESİ

İkinci Dünya Savaşının Bitişinin ve Birleşmiş Milletlerin 50. yıldönümü vesilesiyle, 1993 Unesco Barış Eğitimi Ödülüne sahip Kore Kyung Hee Üniversitesi Barış Araştırmaları Enstitüsü, bazı uluslararası kuruluşların işbirliğiyle 4-7 Eylül 1995 tarihleri arasında Seul'de "İnsanlık ve Ahlâklılığın Yeniden Gündeme Getirilmesi" konulu uluslararası bir toplantı düzenlemektedir.

Dünyaya "ulusal, bölgesel, kültürel, siyasal, ekonomik ve coğrafî sınırlar ötesinde" bakmayı amaçlayan bu toplantıda sunulacak bildiriler ve tartışmalar şu ana konular etrafında olacaktır: Çağdaş uygarlığa ilişkin teşhisler ve perspektifler, ahlâklılığın yeniden gündeme getirilmesi, 21. yüzyılda dünya topluluğu için yeni yollar.

FELSEFECİ İŞADAMI

Budapeşte'de450 mevcutlu bir üniversite, Burma'da bir radyo istasyonu, Saraybosna'da bir içme suyu rehabilitasyon istasyonu kuran; Güney Afrika Cumhuriyeti'nde 200 bin insan için bir konut projesini, Slovakya'da bir ana okulu projesini yürüten; Rusya kitaplıklarına 200 ton bilimsel yayın bağışlayan ve Rusya'da 30 bin bilim adamına 500'er dolar yardım eden Macar asıllı Amerikalı milyarder George Soros (64), kendisiyle yapılan bir söyleşide, Naziler zamanında Macaristan'dan kaçtıktan sonra, London School of Economics'te felsefe eğitimi gördüğünü, para kazanmak için felsefeyi kullandığını ve çok kolay zengin olduğunu söylüyor.

(*Hürriyet*, 7 Temmuz 1995)

FELSEFE OLİMPİYATLARI

Felsefe okuyan lise öğrencileri için düzenlenen Felsefe Olimpiyatlarının üçüncüsü, bu yıl, Sofya Üniversitesi St. Kliment Ohdridski Felsefe Fakültesi tarafından Sofya'da düzenlenmiştir. Mayıs ayının son günlerinde yapılan bu Olimpiyada Bulgaristan, Romanya, Polonya, Almanya ve Türkiye'den lise öğrencileri katılmıştır.

1995 Felsefe Olimpiyadına Türkiye Felsefe Kurumu Çocuklar İçin Felsefe Biriminin Başkanı ve Olimpiyatların Uluslararası Düzenleme Komitesinin Kurucu Üyesi sayın Nuran Direk ile Özel Saint Benoît Lisesi öğrencilerinden Ayşegül Bayraktar, Demet Dinler ve Özel İtalyan Lisesinden Sadok Kohen katılmıştır. Sadok Kohen Yaratıcı Düşünme Jüri Özel Ödülünü kazanmıştır.

*Bülten*imizin bundan önceki sayısında belirttiğimiz gibi, Şubat 1995 te Unesco Merkezinde yapılan uzmanlar toplantısında, üç yıldan beri Balkan ülkeleri düzeyinde düzenlenen bu Olimpiyadlar büyük ilgi görmüş ve bu toplantının sonunda "felsefî analizlerin pratiğe dönüştürülmesini ve yarışma yoluyla gençlerin felsefeye ilgilerinin kuvvetlendirilmesini teşvik etmek amacıyla, Felsefe Olimpiyadları türünden ulusal ve uluslararası yarışmaların düzenlenmesi" kararlaştırılmıştır.

1996 Felsefe Olimpiyadı Türkiye Felsefe Kurumu Çocuklar İçin Felsefe Birimi tarafından, İstanbul'da düzenlenecektir.

Bu yarışmaya liselerimizden en çok 50 öğrencinin katılması, Almanya, Bulgaristan, Fransa, İtalya, Japonya, Polonya, Romanya ve Yunanistan'dan ikişer öğrenci ve birer öğretmenin davet edilmesi düşünülmektedir.

Yarışma, Uluslararası Düzenleme Komitesince belirlenecek konularda, kompozisyon şeklinde ve fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla, katılanların ana dili dışında bir yabancı dilde (İngilizce, Fransızca, Almanca) yapılacaktır.

Kurumumuz, Millî Eğitim Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğüne başvurarak, 1996 Olimpiyadını liselerimize duyurmasını rica etmiştir.

1996 Olimpiyadına katılmak isteyen lise öğrencilerinin Felsefe öğretmenleri, Ekim ayı başında, Türkiye Felsefe Kurumu Çocuklar İçin Felsefe Birimi Başkanı, sayın Nuran Direk'e (Gürcü Yokuşu, Marmara Sitesi D Blok, No. 21, Ortaköy, 80840 İstanbul) başvurarak, ayrıntılı bilgi edinebilirler.

SİVİL TOPLUM SEMPOZYUMLARINA FELSEFENİN/FELSEFECİLERİN KATKISI

İlk hareket noktasını, Haziran 1994 te TRT 2 Televizyonunda Orhan Silier yönetiminde gerçekleştirilen ve Doğal Hayatı Koruma Derneği, Tüketiciyi Koruma Derneği, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, Türkiye Felsefe Kurumu ile Türkiye İnsan Hakları Vakfı üst düzey yetkililerinin katıldığı bir panel programının oluşturduğu "Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşları Sempozyumu"nun ikincisi 23-24 Haziran 1995 günlerinde İTÜ Sosyal Tesislerinde gerçekleştirildi.

16-17 Aralık 1994 tarihinde gerçekleştirilen I. Sempozyuma Türkiye Felsefe Kurumundan düzenleyici kurulda olmak üzere Tüten Anğ, konuşmacı olarak Ioanna Kuçuradi ve Zeynep Davran; tartışmacı olarak da Betül Çotuksöken katıldılar. Bu ilk Sempozyum, bir oturumu atölye çalışması olmak üzere yedi oturumdan oluşmaktaydı. Türkiye Felsefe Kurumu, bilim-kültür kuruluşlarının meydana getirdiği atölyede yer almaktaydı ve Kurumu burada Betül Çotuksöken temsil etti.

Özellikle felsefecilerin ilgisini; sivil toplum kuruluşları, gönüllü kuruluşlar ya da üçüncü sektör diye de değerlendirilen bu yapıların oluşumundaki kavramsal boyutlar çektiği için, Kurum temsilcileri kavramların ele alındığı ikinci oturumda yer aldılar. İki gün süren Sempozyum boyunca, sivil toplum kuruluşları çok çeşitli yönlerden incelendiler.

Arada bir hızını kaybetmekle birlikte birkaç kişinin özverili çalışmaları sonucu ikinci sempozyum hazırlıkları kış ve bahar ayları boyunca sürdü ve bu hazırlık çalışmalarına Kurum adına Tüten Anğ ile Betül Çotuksöken katıldılar. Bu kez ana izlek, sivil toplum kuruluşlarının yurtdışı ilişkileriydi. Habitat II çalışmalarının da bir başka hareket noktasını oluşturduğu ve bizzat katkılı olduğu; bir bakıma ülkemizin başta Avrupa olmak üzere "dünyanın geri kalan bölümüyle" bütünleşmesinde oldukça önemli adımların atıldığı bu yıllarda, toplumumuzda varlığını daha da pekiştiren sivil toplum kuruluşlarının da bu gelişmeye koşut olarak yurtdışı ilişkiler açısından ele alınması büyük önem taşımaktadır.

Sempozyuma hem oturum başkanlığı düzeyinde hem de konuşmacı olarak katılan Ioanna Kuçuradi, Uluslararası Felsefe Kuruluşları Federasyonu (FISP) Genel Sekreteri olması sıfatıyla da ana izleği "Uluslararası Deneyimin Gösterdikleri" olan dördüncü oturumda zengin deneyimlerinden söz ederek, her alanda olduğu gibi, felsefe alanında da karşılıklılık ilkesine dayalı bir biçimde bilgi alışverişinde bulunulması üzerinde durdu ve söyleyecek bir "düşüncesi" olanların ve yabancı dilleri iyi olanların uluslararası düzlemde mutlaka başarılı olduklarını / olacaklarını belirterek, Türkiye'nin dünya çapında bir felsefe kuruluşunda yer almasının ve bu arada Unesco ile de Felsefe Kurumu olarak sürdürülen ilişkilerin ne denli katkılı ve etkili olduğunu somut örnekleriyle gösterdi.

Sivil toplum kuruluşlarının her birinin yaptığı etkinlikleri ve benzeri türden bilgilerin alışverişini sağlamak üzere yapılacak çalışmalara ilişkin tartışmaların yer aldığı ve Orhan Silier'in yönettiği kapanış oturumundan sonra, 1995 Sonbaharında III. bir sempozyumun hazırlanması kararıyla II. Sempozyum sona erdi. Sempozyuma Türkiye Felsefe Kurumundan Betül Çotuksöken "Uluslararası ve Yabancı Kuruluş Temsilcilerinin Gözlem ve Önerileri"nin ana izleği oluşturduğu oturuma başkan olarak; Kurum üyesi Zeynep Davran, bu kez Soroptimist olarak; Kurumun Çocuklar İçin Felsefe Birimi Başkanı Nuran Direk de dinleyici olarak katıldılar.

Toplantıda, gazeteci Nail Güreli'nin sivil toplum kuruluşlarına ilişkin haberlere ağırlık vermek üzere "Bizim Gazete" adında bir yayın organının yayın hayatına başlamak üzere olduğunu açıklaması ve Ömer Madra'nın da yine aynı konuda ağırlıklı haberler vermeyi üstlenecek "Açık Radyo" adlı bir radyo kanalının hizmete girmek üzere olduğunu dile getirmesi, bu konulardaki çalışmaların ne denli yankı uyandırdığını göstermesi bakımından önemliydi.

Felsefe Kurumunun, bu tür çalışmalarda —sorunları ilişkili olarak görme, değerlendirme ve bu alandaki kavramlar konusunda çözümlemeler yapma bakımından— her zaman yararlı ve katkılı olacağı kanısındayım.

BETÜL ÇOTUKSÖKEN

KİTAPLAR ARASINDA

Hazırlayan :ARSLAN KAYNARDAĞ

TÜRKİYE'DE FELSEFE SÖZLÜĞÜ ÇALIŞMALARI

Bizde kitap olarak yayınlanan ilk felsefe sözlüğü 1330 (1915) tarihini taşımaktadır. Osmanlıların son yıllarında kurulan Istılahat-ı İlmiye Encümeni'nin (Bilim Terimleri Kurulu'nun) hazırladığı bu sözlükte Fransızca terimlerin Osmanlıca karşılıkları vardır. Bunların arasında bir tane bile Türkçe sözcük görülmemektedir. Böyle bir durum, Osmanlı dönemindeki felsefecilerin, Türkçe'ye, Türkçe düşünmeye ne kadar uzak kaldığının çarpıcı bir göstergesidir.

Adı geçen Kurul üyelerinden Babanzade Ahmet Naim'in, Fransız Georges L. Fonsegrive'den çevirdiği *Mebadi-i Felsefe*'de[1] (Felsefeye Başlangıç'ta) terimler baştan sona Arapçaydı. Çevirinin üniversitede ders kitabı olarak okutulması öğrenciler için büyük şanssızlık oldu.

Kullandığı terimleri hiç ödün vermeden savunan, kitabın sonuna yüz sayfalık bir de sözlük ekleyen Ahmet Naim'in, dilimizi, baskıların en korkuncu altına soktuğu görülüyordu. Birkaç yıl sonra felsefe terimlerinde Türkçeleşmeye Ahmet Naim'in öğrencilerinin öncülük etmesi ilginç bir durum olarak karşımıza çıkacaktır.[2]

Yine Istılahat-ı İlmiye Encümeni üyelerinden olan Rıza Tevfik, 1919 da *Kamus-u Felsefe*'sinin ilk bölümünü yayınladı. Geniş kapsamlı ve açıklamalı olan bu dikkate değer çalışmanın tamamı basılamadı. O yılların çok karışık ortamında son bölüm basılamadan kaldı.

Beş yıl sonra, yani 1924 te İsmail Fenni (Ertuğrul)'nin *Lügatçe-i Felsefe*'si yayınlandı. Bu sözlüğün başlıca kaynağının *Fransız Felsefe Kurumu Bülteni* olduğu anlaşılmaktadır.

Adı geçen kitap, yayınlanış tarihi bakımından Cumhuriyet döneminin ürünü gibi gözükse de, nitelik ve içeriğiyle, daha çok Osmanlı döneminin özelliklerini yansıtıyor.

Saydığım kitapların dışında kimi dergilerde de sözlük çalışmalarına rastlanmaktadır. Halil Nimetullah'ın *Edebiyat Fakültesi Mecmuası*'nda 1925-1929 yılları arasında yayınladığı bir dizi yazısı bu tür terim çalışmalarına örnek olarak gösterilebilir.

Sözünü ettiğim bütün bu çalışmaların ortak niteliği, kavramlara verilen karşılıkların hemen hep Arapça olması ve herhangi bir yenilik getirmemesidir.

Bizdeki sözlük çalışmalarının ilk dönemi diyebileceğimiz 1925 ten öncesine bu kadar değinmekle yetiniyorum.

Cumhuriyet dönemine gelince, dildeki büyük değişmeden felsefe terimleri de gecikmeden etkilenmeye başlamıştır. Bu dönemdeki ilk felsefe sözlüğünün 1934 te yayınlandığını görüyoruz. Felsefe öğretmeni Haydar Tolun'un hazırlayıp Bursa'da yayınladığı bu sözlük *Felsefe Vokabüleri* adını taşıyor. Kitap her ne kadar, Arapça'dan sonra Fransızca'ya yönelmenin bir çeşit örneği sayılabilirse de, buradaki Türkçeleşme çabası, terim karşılıklarında değilse bile, kavram açıklamalarında belli olmaktadır.

Hemen o yıl, ya da ertesi yıl, yine bir Anadolu kenti olan Afyon'da bir başka çalışmanın, *Felsefi Meslekler Vokabüleri*'nin yayınlanması ilginçtir. Adı geçen sözlüğü, tanınmış felsefe öğretmeni Namdar Rahmi Karatay hazırlamıştı. Namdar Rahmi'nin de Fransızca kaynaklardan yararlandığı, o yıllar için yararlı bir başvuru kitabı hazırladığı söylenebilir.

1930 lar, Türkçeleşme için bilinçli bir atılımın yapıldığı yıllardı. Bilimlerdeki ve felsefe alanındaki terimlerin karşılıklarını bulmak için, Türk Dil Kurumu'nda ve Millî Eğitim Bakanlığı'nda komisyonlar kuruldu.

Türk Dil Kurumu felsefeyle ilgili ilk kitabını 1942-43 yılında *Felsefe ve Gramer Terimleri* adıyla yayınladı. Adını verdiğim sözlükte, terimlerin Türkçe, Osmanlıca ve Fransızca karşılıkları bulunuyordu. Türkçe karşılıklar bir öneriydi ve Dördüncü Dil Kurultayı'na katılacak bilginlerin onayına sunulmuştu. Bilim adamları ve yazarlar terimler konusundaki düşüncelerini söylemeye ve onları kullanmaya başladılar.

Aynı yıllarda, Millî Eğitim Bakanlığı, Dünya klasiklerinden çeviri hareketini başlattı. Çevirilerde

ve felsefe konusundaki yazılarda yeni terimler kullanma çabası göze çarpıyordu.

Felsefe öğretmeni Osman Pazarlı'nın, Fransız felsefeci A. Cuvillier'den çevirdiği *Küçük Felsefe Sözlüğü* 1944 te yayınlandı. Bu açıklamalı sözlük Türkçe terimlere göre sıralanmıştı ve o yıla kadar ulaşılan Türkçeleşme durumunu gösterdiği gibi, yeni önerileri de içeriyordu.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın 1952 de orta öğretim için *Psikoloji, Sosyoloji, Mantık ve Felsefe Terimleri*'ni yayınlaması, iktidara gelen tutucu partiye karşın, dil devriminin durdurulamadığını gösterdi.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde Profesör Macit Gökberk ve arkadaşları 1950-53 yıllarında düzenli toplantılar yaparak Bakanlığın önerdiği terimleri incelediler, tartıştılar, kimilerini değiştirdiler, yeni önerilerde bulundular.

Arapça terimlerin bu yıllardaki zavallıca bir direnişinden de söz etmek gerekiyor:

Eski felsefe öğretmenlerinden Mustafa Namık Çankı'nın, 1954 te çıkmaya başlayan *Büyük Felsefe Lügati* 1958 de son fasikülünü yayınlayarak tamamlandı. Bu büyük boyutlu sözlük, günü geçmiş Arapça terimlere geniş ölçüde yer vermişti. Böyle işe yaramaz bir sözlüğü yazan ve yayınlayan, Türkiye'de dil ve felsefe alanında olan bitenin farkında değildi. Bu sözlük ancak bir Osmanlı medresesinin işine yarayabilirdi.

1960 ta yine bir felsefe öğretmeni olan Hatemi Senih Sarp'ın *Felsefe Tarihi Sözlüğü* görülüyorsa da, bu kitap kimi felsefe bilgilerinin küçük bir özetiydi. Dil oldukça yeniydi ama, bilgiler abc sırasına göre dizilmemişti. Adının "sözlük" olmaması gerekirdi.

Terim çalışmaları dil bilincinin pekişmesine neden olduğu gibi, ilgililerin düşünce ufkunu da genişletiyor, konuların daha iyi kavranmasına yol açıyordu. Felsefenin yanında mantık, psikoloji, sosyoloji gibi bilim alanlarında ve başka alanlardaki terim çalışmaları aralıksız sürdü.

Türkçeleşme az sonra İslam felsefesi araştırmalarında da görüldü. Profesör Hilmi Ziya Ülken'in 1946 da yayınladığı *İslam Düşüncesi*'ndeki *Felsefe Sözlüğü*'nde terimlerin Türkçe karşılıklarını vermesi, bu alandaki önemli çabayı dile getirmekteydi.

İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde gördüğümüz sürekli ve bilinçli Türkçeleşme etkinliği içinde yer alan Profesör Bedia Akarsu, çalışmalarını daha sonra da sürdürdü. Felsefe terminolojisindeki yenileşme çabalarının bileşkesi olan birikimi gözden geçirip değerlendirdi. Kendi katkılarını da ekleyerek *Felsefe Terimleri Sözlüğü*'nü hazırladı.

Akarsu'nun hazırladığı sözlüğü Türk Dil Kurumu 1975'de yayınladı. Bu sözlüğün yayınlanması, felsefe dilindeki Türkçeleşme çalışmalarının kapsamını ve başarısını yadsınmaz biçimde ortaya koyuyordu.

Kitapta Türkçe terimlerin yanında, Osmanlıca, Almanca, Fransızca ve İngilizce karşılıklar da bulunmaktadır. Felsefe okullarının kavramlara verdiği değişik anlamlar da gösterilmeye çalışılmış, gerekli açıklamalar yapılmıştır. Bu yararlı sözlüğün bugüne kadar dört kez basıldığını söylemek isterim.

***

Başka ülkelerde bu tür çalışmalar, felsefe kültüründe ulaşılan düzeyi ve değişik felsefe anlayışlarını dile getirir. Dilde özleşme sorunu oralarda çok eskilerde kalmıştır. Biz ise özleşme çabasını son yıllara kadar sürdürdük, hâlâ da sürdürüyoruz.

Türkiye'de 1970 ten sonra başka felsefe sözlükleri de yayınlandı. Onları ilerdeki bir yazımda ele alacağım.

---

1 Fransız felsefecinin bu yapıtı, *Mebadi-i Felsefeden Birinci Kitap. İlm-ün Nefe* başlığı altında yayınlanmıştır.

2 Ahmet Naim'in son öğrencilerinden Macit Gökberk felsefe dilindeki Türkçeleşmenin en tanınmış öncülerindendir. Naim Bey'in başka öğrencileri de bu alandaki etkinliklere katıldılar.

YENİ YAYIMLANAN KİTAPLARDAN SEÇMELER

TELİF

*Çotuksöken, Betül: *Felsefeyi Anlamak, Felsefeyle Anlamak*, İstanbul 1995, Kabalcı Yayınları.

*Çotuksöken, Betül: *Nermi Uygur'un Felsefe Dünyasından Kesitler*, İstanbul 1995, Kabalcı Yayınları.

*Denkel, Arda: *Reality and Meaning. A Particularistic Point of View.* İstanbul 1995, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

*Eyüboğlu, İsmet Zeki: *İnsanın Boyutları*, İstanbul 1995, Payel Yayınları.

*Gündoğan, Ali Osman: *Albert Camus ve Başkaldırma Felsefesi*, İstanbul 1995, Birey Yayıncılık.

*Güriz, Adnan: *Kapitalist İdeoloji Üzerine bir İnceleme*, Ankara 1995, Siyasal Kitabevi.

*Kaygı, Abdullah: *Edebiyat ve Varlık*, Ankara 1995, Kebikeç Yayınları.

*Özlem, Doğan: *Felsefe ve Doğa Bilimleri*, İzmir 1995, İzmir Kitaplığı Yayınları.

*Soykan, Ömer Naci: *Felsefe ve Dil. Wittgenstein Üstüne bir Araştırma*, İstanbul 1995, Kabalcı Yayınları.

*Uygur, Nermi: *Tadı Damağımda*, İstanbul 1995, Yapı ve Kredi Yayınları.

*Ülken, Hilmi Ziya: *İslâm Düşüncesi. Türk Düşünce Tarihi Araştırmalarına Giriş*, İstanbul 1995, Ülken Yayınları.

*Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, *Türkiye I. Eğitim Felsefesi Kongresi (5-8 Ekim 1994) Bildiriler, Tartışmalar*, Van 1995, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yayınları.

ÇEVİRİ

*Abel – Arkoun – Mardin, *Etik, Din ve Laiklik*, İstanbul 1995, Metis Yayınları.

*Aristoteles: *Retorik*, İstanbul 1995, çev.: Mehmet Doğan, Yapı ve Kredi Yayınları.

*Aster, Ernst von: *Bilgi Teorisi ve Mantık*, çev.: Macit Gökberk, İstanbul 1995, Sosyal Yayınlar, 2. baskı.

*Husserl, Edmund: *Kesin Bir Bilim Olarak Felsefe*, çev.: Tomris Mengüşoğlu, İstanbul 1995, Yapı ve Kredi Yayınları.

ÜNİVERSİTELERİMİZDE FELSEFE BÖLÜMLERİ

2. sayfadan devam

Bölümde iki dilli olmak üzere çeviri yapıtlar yayımlanmakta, Bölüm görevlileri yurtiçi/yurtdışı birçok toplantıya katılmakta ve yayın faaliyetinde bulunmaktadırlar.

Bölümde halen görevli olan öğretim elemanlarının adları ve çalışma alanları şöyle belirtilebilir: Prof. Dr. Ioanna Kuçuradi (Etik, İnsan Felsefesi, Değer Felsefesi, İnsan Hakları), Prof. Dr. Süleyman Hayri Bolay (19. Yüzyıl Felsefesi, Bilim Felsefesi, Türk-İslâm Düşünce Tarihi), Doç. Dr. Necdet Sumer (Felsefe Tarihi, Sanat Felsefesi), Doç. Dr. Saffet Babür (Eskiçağ Felsefesi, Ortaçağ Felsefesi), Doç. Dr. Fehmi Baykan (17. ve 18. Yüzyıl Felsefesi, Hukuk Felsefesi), Doç. Dr. Harun Tepe (Bilgi Felsefesi, Etik, İnsan Felsefesi, 18. ve 20. Yüzyıl Felsefesi), Doç. Dr. Kurtuluş Dinçer (Bilgi Felsefesi, Bilim Felsefesi, Tarih Felsefesi, Mantık, 17. Yüzyıl Felsefesi), Doç. Dr. Abdullah Kaygı (Sanat Felsefesi, Ontoloji, Etik), Yard. Doç. Dr. İsmail Demirdöven (Toplum Felsefesi, Devlet Felsefesi, Etik), Dr. Levent Aysever (Dil Felsefesi), Dr. Cemal Güzel (Bilim Felsefesi, Mantık, Tarih Felsefesi). Ayrıca Bölümde Aydan Saylan, Mehmet Seyithanoğlu, Berna Ülner de araştırma görevlisi olarak çalışmaktadırlar. 1974 den beri Bölümde öğretim görevlisi olarak Mantık ve Felsefede Metin Okuma-Yazma derslerini vermiş olan Bilge Karasu ise, 1995 yılının başlarında emekli olmuştur.

Verdikleri ayrıntılı bilgilerden dolayı Bölüm Başkanı Prof. Dr. Ioanna Kuçuradi ve Doç. Dr. Harun Tepe'ye çok teşekkür ederim.

ÇEVİRİLER ARASINDA

Hazırlayan: KURTULUŞ DİNÇER

HANNAH ARENDT
İNSANLIK DURUMU

İletişim Yayınları 20. yüzyılın en önemli siyaset ve toplum felsefecilerinden biri olan Hannah Arendt'in *Seçme Eserler*'ini yayımlamaya başladı. *İnsanlık Durumu*, beş ciltten oluşan bu dizinin ilk kitabı olarak, Bahadır Sina Şener'in çevirisiyle, Kasım 1994 te yayımlandı.

Kitabın ana konusu, Hannah Arendt'in deyişiyle, "yaptıklarımız"dır. Arendt burada "en yeni deneyimlerimizi ve yakın dönem korkularımızı çıkış noktası alıp insanlık durumunu yeniden düşünmeyi" önermektedir. Düşünmeme hali çağımızın en belirgin özellikleri arasındadır ve hiçbir şey yaptıklarımızı düşünmekten daha önemli değildir. Ancak bu düşünmenin nesnesi kendisi değildir. Arendt bu kitapta yaptıklarımız üzerinde düşünürken, insanın gerçekleştirebileceği en yüksek, en saf etkinliği, düşünme etkinliğini bir yana bırakıp, emek harcama/çalışma, iş ve eylem etkinlikleri üzerine tartışmaktadır. Yaptığı tarihsel çözümlemenin amacı da, gelişmiş ve kendini ortaya koymuş haliyle toplumun doğası hakkında bir anlayışa varabilmektir.

Çevirinin dikkatli bir çalışmanın ürünü olduğu anlaşılıyor. Ancak, yer yer, çevirenin, elindeki sözlüğün daha yeni bir baskısına ihtiyacı olduğu izlenimini veriyor.

ÜYELERİMİZDEN HABERLER

*Ahmet İnam, 21 Nisan 1995 te, Uludağ Üniversitesinde, "Gönül Felsefesi" başlıklı bir konferans verdi.

*Yekta Güngör Özden 28 Mayıs 1995 te Anayasa Mahkemesi Başkanlığına yeniden seçildi.

*Ahmet Arslan'ın *İlkçağ Felsefe Tarihi I, Başlangıçlarından Sofistlere Kadar* adlı kitabı (288 sayfa) Ege Üniversitesi Matbaasında; çeşitli dergi ve gazetelerde yayınlanmış olan bir dizi makalesi de *İslam, Demokrasi ve Çağdaşlık* adı altında Liberal Düşünce Derneği yayınları arasında basılıyor. Prof. Dr. Arslan, 26-28 Nisan 1995 tarihleri arasında Ankara'da Diyanet Vakfınca düzenlenen Kutlu Doğum Haftası Sempozyumunda "Çağdaş bir Müslüman, Filozof ve Düşünür Nasıl Olmalıdır" adlı bir tebliğ vermiştir.

*Ioanna Kuçuradi, 25-26 Mayıs 1995 günlerinde, Biyoetik Derneği ile Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi tarafından düzenlenen "Biyoetik Günleri" toplantısının "Yönetim Etiği" başlıklı oturumunda, "Yönetimde Etik Sorunlar" hakkında bir konuşma; 25-29 Temmuz 1995 te Nairobi'de düzenlenen "Yoksulluğun Ötesinde Gelecekler" konulu Konferansta da, "Amaçlar ve Yoksulluk Çıkmazından Çıkma Yollarındaki Tuzaklar" konulu bir konuşma yapmıştır. Ioanna Kuçuradi'nin "Ekonomik Eşitsizlikler ve İnsan Hakları, Demokrasi ve Serbest Pazarı İlişkilendirme Modası" başlıklı yazısının İngilizcesi *Violence and Human Coexistence*'de (Montreal 1995), aynı yazının Almancası ise *Entwicklung mit menschlichem Antlitz. Die Dritte und die Erste Welt im Dialog*'ta (München 1995) yayımlanmıştır.

*Betül Çotuksöken'in *Nermi Uygur'un Felsefe Dünyasından Kesitler* ile *Felsefeyi Anlamak, Felsefeyle Anlamak* adlı kitapları Kabalcı Yayınevi tarafından; "Les relations entre le 'Trivium' et l'Ethique chez Abélard" adlı makalesi de *Dodoni*'de (Ioannina 1994, pp. 149-172) yayımlandı.

*Uluğ Nutku'nun "Güncel Safsatalar: % 99 Müslümanız; 70 Yıldır Kimliğimizi Arıyoruz vbg." adlı makalesi *Söylem*'de (Nisan 95, sayı 1, s. 2-3, Adana); "Köy Enstitülerinin Felsefî Anlamı ve Çıkarılacak Dersler" adlı makalesi de *Yelken*'de (Haziran 95, sayı 4, s. 18-19, Mersin) yayımlandı. Geçen sayımızda, Hilmi Ziya Ülken'i anma toplantısında sunulan bildiriler arasında, sayın Nutku'nun "Bilgisiz İyiniyete Karşı Savunmamız Var mı?" adlı bildirisini anmayı unuttuğumuz için kendisinden özür dileriz.

BULMACA

Hazırlayan: BERNA ÜLNER

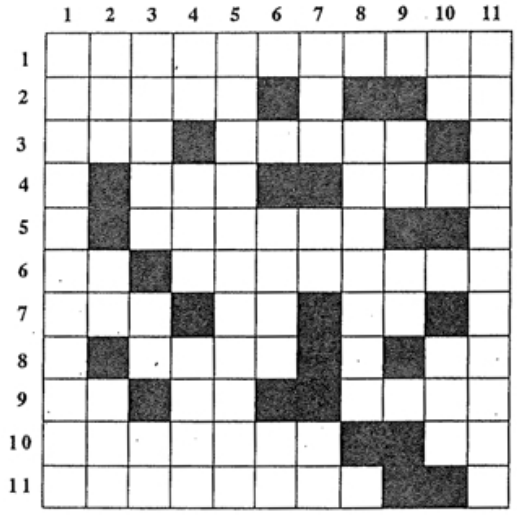

Soldan Sağa: 1. 1863-1928 yılları arasında yaşamış, Selânik'te *Genç Kalemler*'de ortaya çıkan Türkçeyi özleştirme hareketinin başlatıcılarından olan yazar ve siyasetçi. **2.** Tropikal bölgelerdeki denizlerde kesiksiz esen bir takım rüzgârların adı... Duman lekesi. **3.** ..... *Yolu* (1919 da İbrahim Hakkı'nın çıkardığı bir dergi)... Yön. **4.** Cömert... Öte yana geçme. **5.** 1623-1662 yılları arasında yaşamış, "hesap makinesi"yle tanınan Fransız matematikçi, fizikçi ve filozof.**6.** 1783-1842 yılları arasında yaşamış ünlü Fransız romancı Beyle'in takma adı. **7.** Uçurum... Radyumun simgesi... Bağışlama. **8.** Birinin egemenliğini tanıma... Selenyumun simgesi. **9.** Kalsiyumun simgesi... Lütesyumun simgesi... 1891-1965 yılları arasında yaşamış, bizde pragmatizmin ilk savunucularından olan toplumbilimci ve felsefecinin ilk adı. **10.** ..... neden (Aristoteles'in "neden"lerinden biri)... Kalayın simgesi. **11.** 1843-1919 yılları arasında yaşamış, *La lutte pour l'existence et l'evolution des sociétés*'in yazarı olan Fransız doğa bilimci, hekim ve siyasetçi.

Yukarıdan Aşağıya: 1. 1933 doğumlu, 1956 Sait Faik armağanı ile 1959 TDK ödülünün sahibi olan ve "yapısal çözümleme"leriyle tanınan yazar, eleştirmen ve çevirmen. **2.** Muğla'nın bir ilçesi... Bir haber ajansı... Mesafe. **3.** Peçe... Rubidyumun simgesi... Hayvanlara vurulan damga. **4.** Gerekenden eksik... Adale... Kural. **5.** 1908 Brüksel doğumlu, yapısal budunbilimin kurucusu sayılan, son yapıtı *Regarder, écuter, lire* (1993) olan budunbilimci. **6.** Çaba, çabalama... Müzikte susku imi. **7.** Salip... İki tarla arasındaki sınır... Bir nota. **8.** 1856-1928 yılları arasında yaşamış, Yeni Hegelciliğin İngiltere'deki temsilcilerinden biri sayılan İngiliz felsefeci ve siyasetçi. **9.** Denk... Hafniyumun simgesi. **10.** Bir nota... Tevfik Fikret'in bir şiiri. **11.** 1856-1946 yılları arasında yaşamış, *Lugatçe-i Felsefe*'nin (1928) hazırlayıcısı olan düşünür.

Geçen Sayının Yanıtları: Soldan Sağa: 1. Franz Boas. **2.** Lamii... Do. **3.** Ana... Höl. **4.** Uz... Pir... Or. **5.** Ban... Nik. **6.** İs... Kant. **7.** Rıza. **8.** Tractatus. **Yukarıdan Aşağı: 1.** Flaubert. **2.** Ranza... Ir. **3.** Ama... Niza. **4.** Ni... Sac. **5.** Zihin. **6.** Örik. **7.** Kant. **8.** Ad. **9.** Sokrates.

TÜRKİYE FELSEFE KURUMU BÜLTENİ
Sahibi: Türkiye Felsefe Kurumu adına Ioanna Kuçuradi
Yayın Yönetmeni: Ioanna Kuçuradi
Yayın Yönetmeni Yardımcısı: Berna Ülner
Yayın Kurulu: Füsun Akatlı, Tüten Anğ, Betül Çotuksöken, İsmail Demirdöven, Kurtuluş Dinçer, Ali Irgat, Arslan Kaynardağ, Niyazi Öktem, Doğan Özlem, Yüksel Pazarkaya, Harun Tepe, Hilmi Yavuz.
Yazışma Adresi: P.K. 176, Yenişehir 06442 Ankara
Dizgi ve Baskıya Hazırlık: Berna Ülner
Baskı: Meteksan Anonim Şirketi, Ankara
Yayın hakkı saklıdır

Para ile satılmaz